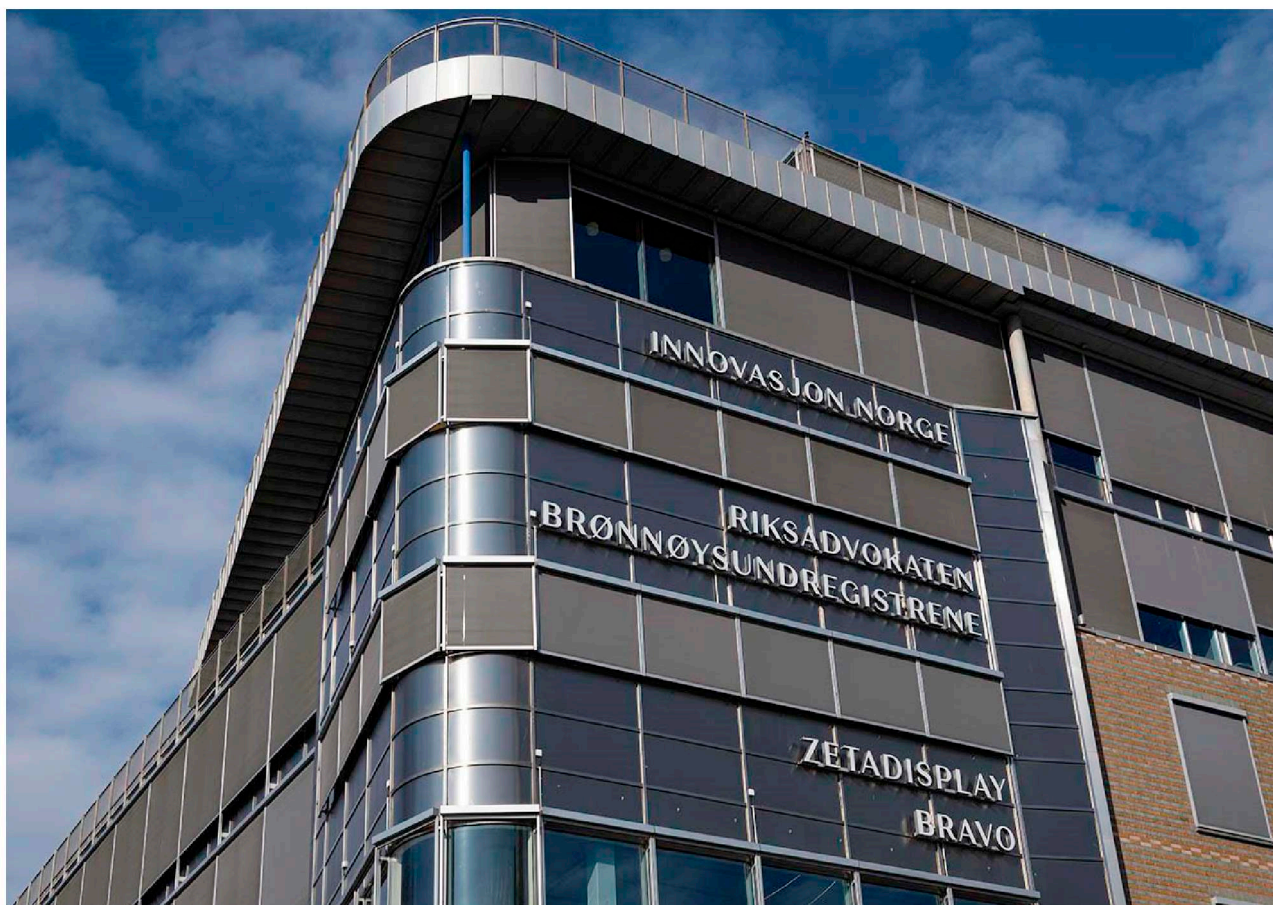

RIKSADVOKATEN

ÅRSRAPPORT 2023

Innholdsfortegnelse

1	Leders beretning	4
2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	6
2.1	Innledning.....	6
2.2	Ressurser	7
2.2.1	Bemanning.....	7
2.2.2	Sykefravær	9
2.3	Økonomi	10
3	Årets aktiviteter og resultater	12
3.1	Straffesaksbehandlingen	12
3.1.1	Saksinntaket i Den høyere påtalemyndighet.....	12
3.1.2	Saksmengde og restanser	12
3.1.3	Saksbehandlingstid	15
3.1.4	Aktorater og rettsdager	16
3.1.5	Effektiv straffesaksbehandling.....	17
3.1.6	Rettsikker straffesaksbehandling.....	18
3.2	Fagledelsen	21
3.2.1	Fagledelsen som kjerneoppgave for Den høyere påtalemyndighet.....	21
3.2.2	Fagledelsen bidrar til rettsikker straffesaksbehandling i politiet.....	21
3.2.3	Fagledelsen skal være kunnskapsbasert og innrettet etter vesentlighet	22
3.2.4	Oppsummering av fagledelsesvirksomheten i 2023	23
3.2.5	Vurdering av fagledelsesinnsatsen i 2023	25
3.3	Retts- og regelverksutvikling.....	25
3.4	Oppdrag i tildelingsbrevet for 2023	27
3.5	Likestilling og forbud mot diskriminering.....	27
3.5.1	Likestilling	27
3.5.2	Forbud mot diskriminering og trakassering.....	28
3.5.3	Universell utforming og individuell tilrettelegging	28
3.6	Lærlinger	28
3.7	Bruk av konsulenttenester	28
4	Styring og kontroll i Den høyere påtalemyndighet	30

4.1	Straffesak og fagledelse.....	30
4.2	Administrativt område	30
4.3	Oppfølging av saker fra Riksrevisjonen	30
4.4	Forebyggende sikkerhet	31
4.5	Personvern	32
5	Vurdering av fremtidsutsikter	33
6	Årsregnskapet 2023.....	35
6.1	Ledelseskomentar til årsregnskapet 2023	35
6.1.1	Formål.....	35
6.1.2	Bekreftelse	35
6.1.3	Vurderinger av vesentlige forhold.....	35
6.1.4	Tilleggsopplysninger	36
6.2	Prinsippnote for årsregnskapet	36
6.3	Bevilgningsrapporteringen	37
6.4	Artskontorrapporteringen	37
6.5	Kort om budsjettet for de enkelte statsadvokatembetene.....	38
6.6	Sentrale avsetninger i 2023	39
6.6.1	IKT-relaterte utgifter	39
6.6.2	Felles kompetansetiltak	40
6.6.3	Diverse felles avsetninger	40

1 Leders beretning

Som riksadvokat er det gledelig å se tilbake på nok et år med høy aktivitet og gode resultater for Den høyere påtalemyndighet.

Et vedvarende kjennetegn ved vår straffesaksbehandling har vært at sakene avgjøres effektivt og med høy kvalitet, og 2023 er intet unntak i så måte. Det har vært et høyt arbeidspress ved statsadvokatembetene, noe som blant annet kommer til uttrykk ved et høyere rettsdagstall enn året før. Antall saker til behandling er heller ikke nevneverdig redusert fra 2022. Den høyere påtalemyndighet har like fullt evnet å redusere restansebeholdningen, og måloppnåelsen holder seg høy. I en tid med en bekymringsfull utvikling av ungdomskriminaliteten, er det gledelig at statsadvokatembetene har tilfredsstillende resultattall for saker med gjerningsperson under 18 år, til tross for en viss økning i antall klagesaker. Den påtalemessige treffsikkerheten i påtalevedtakene vurderes god. Andelen frifinnelser holder seg stabil på omkring ni prosent, og erfaring fra klagebehandlingen ved Riksadvokatembetet tilsier at arbeidet til statsadvokatene gjennomgående holder høy kvalitet.

2023 var det første året hvor de nye delegasjonsreglene ble implementert fullt ut. Delegasjonen av påtalekompetanse til påtalemyndigheten i politiet er i tråd med det uttalte formålet bak lovendringen om å frigjøre mer kapasitet i Den høyere påtalemyndighet til å drive fagledelse. Et noenlunde likt saksinntak som i 2022, innebærer at effekten av delegasjonen ennå ikke har blitt så stor som vi hadde regnet med. Statsadvokatembetene har likevel brukt mye ressurser på fagledelsen av politiet, noe som forteller meg at embetene har jobbet målrettet med å dreie virksomheten i retning av økt fagledelse slik jeg har gitt tydelige signaler om. Ved Riksadvokatembetet derimot, er effekten av delegasjonen merkbar; i 2023 var antallet saker til behandling nede i 618 – det laveste tallet registrert i nyere tid, og en reduksjon på om lag 30 prosent sammenlignet med 2021. Nedgangen har frigjort kapasitet som embetet har benyttet til å utvikle og profesjonalisere fagledelsesvirksomheten.

Vi har i 2023 hatt flere saker som har fått stor offentlig oppmerksomhet. Enkelte har vært omfattende og tidkrevende å behandle. Saker om gjenopptakelse, politivold, inhabilitet for nåværende og tidligere regjeringsmedlemmer, den såkalte "25. juni-saken", "Helge Ingstad-saken" og "Tengs-saken" er noen eksempler. Den høyere påtalemyndighet forvalter et viktig samfunnsoppdrag, og våre beslutninger og handlinger har stor betydning for enkeltmennesker og samfunnet som sådan. Derfor forventer jeg – og ser verdien av – at offentligheten engasjerer seg i sakene våre og retter søkelys mot hvordan vi gjør jobben vår.

At arbeidet vårt holder høy kvalitet, skal være en selvfølge. Ivaretagelsen av rettssikkerhetsgarantier for strafforfulgte og kriminalitetsofre står sentralt i hele vår virksomhet, herunder i fagledelsen av politiet. Erfaring viser imidlertid at det må vies kontinuerlig oppmerksomhet mot mekanismer som kan true rettssikkerheten, og vi ønsker å ta lærdom av saker hvor det i ettertid rettes kritikk mot etterforskingen og påtalebehandlingen. Jeg er derfor tilfreds med at vi i 2023 har viet en hel dag til kompetansehevede tiltak om bevisbedømmelse og forvaltning av objektivitetsplikten på alle landets påtalemøter, hvor

påtalejurister og statsadvokater har deltatt. I skrivende stund gjennomføres tilsvarende tiltak på området for legalitetskontroll.

Hva gjelder fagledelsen for øvrig, har Den høyere påtalemyndighet i 2023 hatt stor oppmerksomhet mot saker om vold i nære relasjoner. Det ble i fjor utgitt et nytt rundskriv, og i tråd med nasjonale føringer gjennomførte statsadvokatembetene en rekke tiltak mot sine politidistrikter, herunder ulike former for tilsyn og oppfølging av saker under etterforskning. Prioriteringen av saksområdet henger dels sammen med delegasjonen av påtalekompetanse for mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282) som trådte i kraft i juli i fjor, men også en bevissthet om at det fortsatt er behov for å følge opp etterforskningen, påtalebehandlingen og prioriteringen av disse sakene.

I denne sammenheng er det grunn til å reflektere over at 2023 utpeker seg som et år med et relativt høyt antall drap, hvor nærmere 60 prosent av ofrene ble drept av noen i en nær relasjon. Også flere tragiske drapssaker ved inngangen til 2024 er en kraftig påminnelse om at arbeidet med å heve kvaliteten i straffesaksbehandlingen må fortsette med uforminsket styrke. I de nasjonale føringer for fagledelsen i 2024 har jeg derfor bedt statsadvokatembetene om å prioritere systematisk erfaringslæring sammen med politiet i saker om vold i nære relasjoner – med tanke på læringspunkter i saker som kan bære bud om stor risiko for alvorlige integritetskrenkelser.

Fagledelsen er en sideordnet og like viktig del av virksomheten til Den høyere påtalemyndighet som enkeltsaksbehandlingen. Kriminalitetsutviklingen i stort, og utviklingen på straffesaksfeltet med blant annet synkende oppklaringsprosent for en del prioriterte saksområder, underbygger behovet for at Den høyere påtalemyndighet intensiverer og videreutvikler arbeidet å styrke kvaliteten i politiets straffesaksbehandling. Vi er en liten etat sammenlignet med politiet, og det har så langt vært en utfordring å frigjøre tilstrekkelig kapasitet til å jobbe med fagledelsen slik vi ønsker, både nasjonalt og regionalt. Det var derfor svært gledelig da det i 2023 ble klart at vi får en betydelig og varig satsning for at vi skal settes bedre i stand til å skjøtte denne delen av virksomheten. Det krever god planlegging for hvordan budsjettstyrkingen skal anvendes best mulig, noe vi er allerede godt i gang med. Inneværende år vil særlig preges av arbeidet med å videreutvikle fagledelsesvirksomheten i tråd med satsningen, og vi har igangsatt en rekke prosjekter for å øke innsatsen allerede i 2024.

Oslo, 15. mars 2024

Jørn Sigurd Maurud

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1 Innledning

Den høyere påtalemyndighet skal bidra til redusert kriminalitet ved målrettet og effektiv straffesaksbehandling, samtidig som kravene til høy kvalitet og rettssikkerhet ivaretas.

Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet. Riksadvokatembetet, Oslo statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet har kontorer i Oslo. De øvrige regionale statsadvokatembetene er lokalisert til Hamar, Tønsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Molde, Trondheim, Bodø og Tromsø.

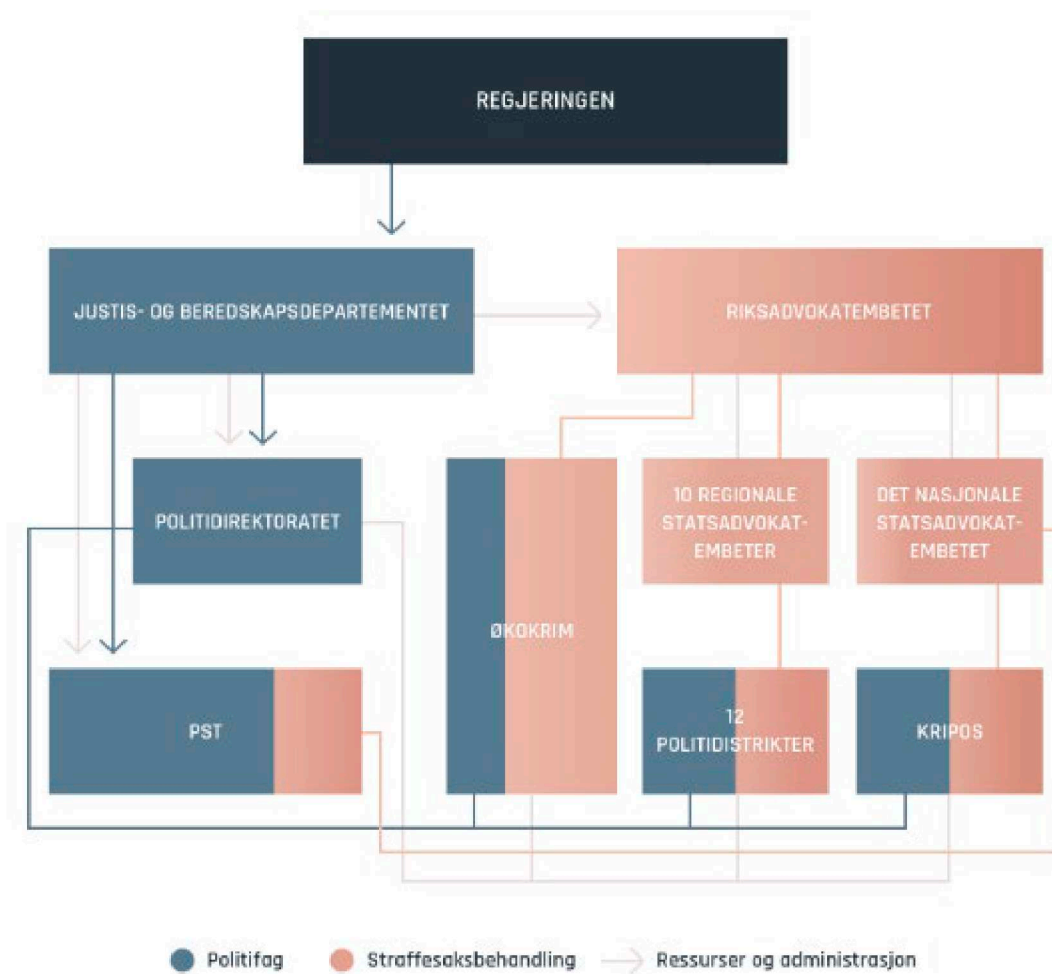
Påtalemyndigheten i Norge har tre nivåer. Nivå én består av politimesterne og politijuristene, med statsadvokatene som nivå to og riksadvokaten som øverste nivå. Straffeprosessloven kapittel 7 fastsetter blant annet hvilket nivå i påtalemyndigheten som kan utferdige tiltale i de ulike straffesakene.

Første nivå er integrert i politidistriktene som ledes av politimesterne. I politiet er ansvarsforholdene todelt. Ansvar for straffesaksbehandlingen ligger til riksadvokaten, mens Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for administrative, økonomiske og polisiære spørsmål. Dette er blant annet forebyggende virksomhet, beredskap og ordenstjeneste i politiet. Denne ansvarsfordelingen benevnes som det to-sporede systemet, og har blant annet sin bakgrunn i at justis- og beredskapsministeren ikke skal kunne gi politiske føringer ved behandlingen av den enkelte straffesak. Ved lovvedtak 1. november 2019, ble ordningen om at ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker lovfestet i straffeprosessloven § 55.

Riksadvokaten er etatsleder av Den høyere påtalemyndighet, og har det administrative, økonomiske og faglige ansvaret for straffesaksbehandlingen i egen etat. I tillegg har riksadvokaten det overordnede faglige ansvaret for straffesaksbehandlingen i politiet, Økokrim, Spesialenheten for politisaker og Politiets sikkerhetstjeneste.

Administrativt rapporterer riksadvokaten til Justis- og beredskapsdepartementet, men bare Kongen i statsråd kan utferdige alminnelige regler om ordningen av påtalemyndigheten.

Organisasjonskartet nedenfor viser ansvarsforholdene mellom sentrale etater ved straffesaksbehandlingen.

2.2 Ressurser

2.2.1 Bemanning

Nedenfor vises en oversikt over den faste bemanningen ved de enkelte embeter i 2023.

Embete	Statsadvokater	Administrativt ansatte	Samlet
Oslo	32	22	54
Hedmark og Oppland	5	3	8
Vestfold, Telemark og Buskerud	11	5	16
Agder	5	3,4	8,4
Rogaland	8	4,5	12,5

Hordaland, Sogn og Fjordane	10	6	16
Møre og Romsdal	4	3	7
Trøndelag	6	3,4	9,4
Nordland	4	3	7
Troms og Finnmark	5	3	8
Det nasjonale embetet	6	3	9
Riksadvokatembetet	21	17	38
Sum	117	76,3	193,3

Tabell 1: Antall stillinger fordelt på embetene i Den høyere påtalemyndighet.

Antall statsadvokater inkluderer riksadvokaten, assisterende riksadvokat, embetsledere og førstestatsadvokater. Statsadvokatene ved Økokrim, som er administrativt underlagt Politidirektoratet, kommer i tillegg.

I forbindelse med styrkingen av fagledelse ble det i 2022 opprettet ti konstitusjoner. Disse stillingene ble fordelt på embetene. Etter en grundig vurdering av økonomien, ble det besluttet å omgjøre fem av konstitusjonene til faste embeter, og disse faste embetene ble fordelt til embetene (1) Hedmark og Oppland, (2) Vestfold, Telemark og Buskerud, (3) Hordaland, Sogn og Fjordane, (4) Trøndelag og (5) Nordland.

I 2023 var det engasjert en riksadvokatfullmektig ved Riksadvokatembetet. Dette engasjementet ble avviklet høsten 2023. Videre var det i 2023 totalt 25 fratredelser i Den høyere påtalemyndighet. Av disse var åtte fra faste stillinger, tre grunnet naturlig avgang, fire gikk over til annen virksomhet og en statsadvokat byttet embete. Midlertidig ansatte fratrer ordinært sett på grunn av at ansettelsesforholdet opphører, og knytter seg til blant annet til permisjoner og sykefravær.

Når det gjelder turnover i bemanningen i Den høyere påtalemyndighet, var den på 4,12 prosent i 2023. Tabellen nedenfor viser alderssammensetningen totalt og pr. yrkesgruppe for fast ansatte og for hele etaten pr. 31. desember 2023. Gjennomsnittlig avgangsalder for statsadvokatene de siste fire år er på 65,6 år. Tilsvarende tall for administrativt ansatte er 65,8 år.

Alder	Embetsmenn	Administrativt ansatte	Sum alle
62-66	5,2 %	2,6 %	7,8 %
50-61	32,5 %	20,1 %	52,6 %
40-49	20,2 %	10,3 %	30,5 %
30-39	1,7 %	5,8 %	7,5 %
19-29	0,0 %	1,6 %	1,6 %

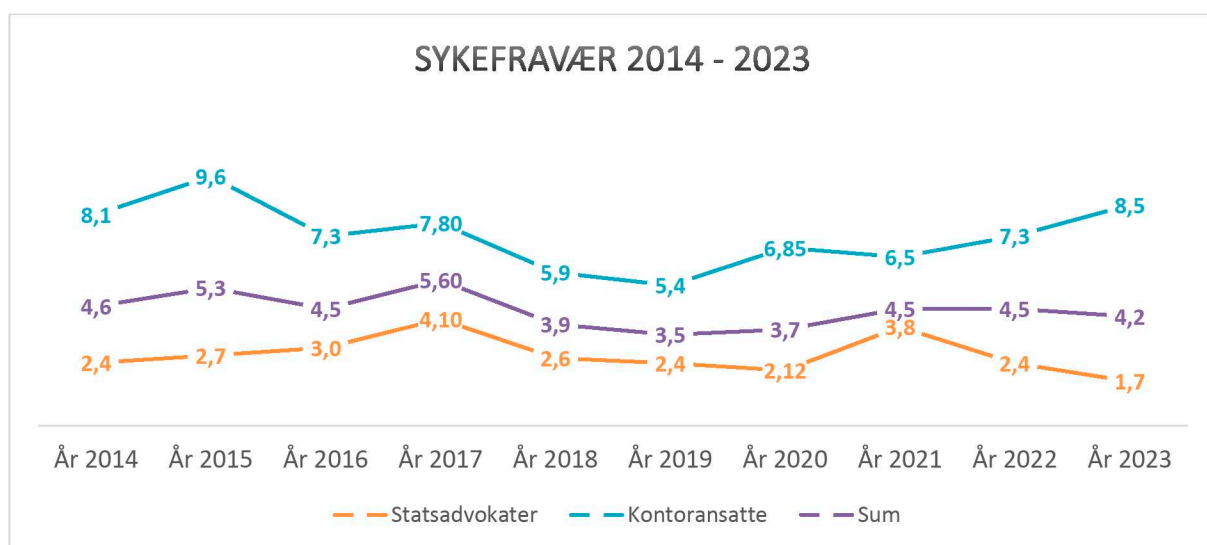
Tabell 2: Alderssammensetning.

2.2.2 Sykefravær

I Den høyere påtalemyndighet har vi gode rutiner og praksis for å tilrettelegge arbeidsoppgavene og arbeidsplassen ved behov. Sykefraværet følges tett opp av lederne. Det er meldt inn ett tilfelle av arbeidsrelatert sykefravær i 2023, og dette er fulgt opp av nærmeste leder.

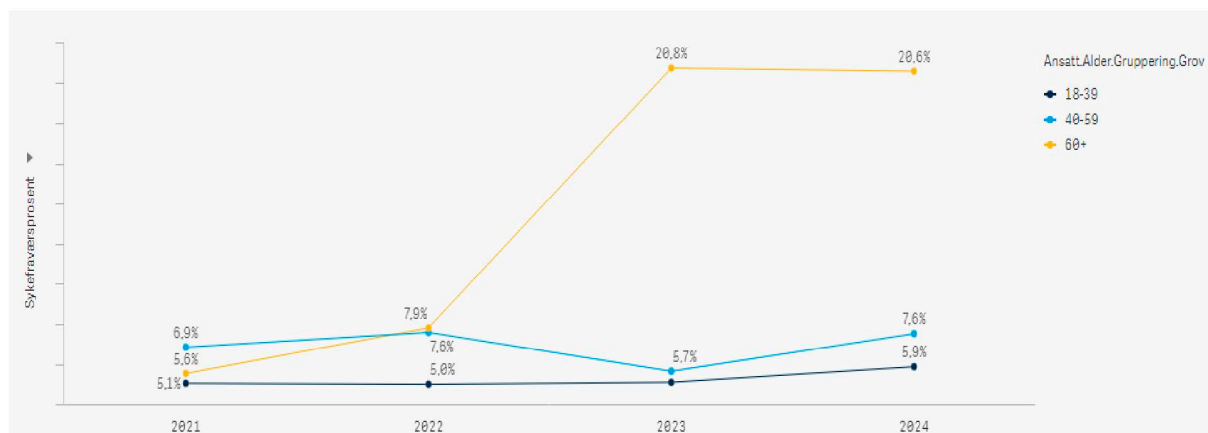
Det totale sykefraværet i Den høyere påtalemyndighet var på 4,24 prosent i 2023. Det var en svak nedgang på 0,28 prosentpoeng fra 2022 (fra 4,52 prosent), som utgjorde omlag 110 færre sykefraværsdager fra 2022 til 2023.

Sykefraværet blant administrativt ansatte er høyere enn blant statsadvokater. Etter mange år med stabil nedgang i sykefraværet for de administrativt ansatte, har sykefraværet for denne stillingsgruppen gradvis økt. Sykefraværet for administrativt ansatte var på 8,48 prosent i 2023; det høyeste nivået siden 2015.

Tabell 3: Sykefravær 2014 - 2023

Sykefraværet var høyere blant kvinner enn menn. Videre var sykefraværet høyest for de administrative stillingene. Tabellen nedenfor viser også utviklingen i sykefraværet gruppert etter alder.

Tabell 4: Sykefravær etter alder 2021- 2024

I 2023 hadde statsadvokatene et lavt sykefravær som var på hhv. 1,7 prosent, ned fra 2,6 prosent i 2022. I 2023 var 47,4 prosent av statsadvokatene i Den høyere påtalemyndighet kvinner. Kvinnene hadde 57 prosent av sykefraværet.

2.3 Økonomi

I 2023 ble Den høyere påtalemyndighet tildelt 355 896 000 kroner. Dette inkluderer overføring av mindreforbruket fra 2022, tildelt bevilgningsøkning 27. juni 2023 samt kompensasjon for lønnsoppjøret for 2023. I tillegg mottok Den høyere påtalemyndighet 4 516 521 kroner i sykepenger og refusjoner i 2023. Videre ble Riksadvokatembetet gitt en belastningsfullmakt på 1 582 337 kroner over kap. 440 post 01 fra Politidirektoratet, for å dekke lønnsutgifter til en medarbeider.

For regnskapsåret 2023 ble virksomhetens mindreforbruk på kap. 445 post 01 på 604 846 kroner. Mindreforbruket utgjorde 0,17 prosent av samlet bevilgning i 2023. Dette var et lavere mindreforbruk enn forventet for året, og forklares blant annet med uforutsette utgifter knyttet til Riksadvokatembetets relokalisering, innføringen av ekstraordinær arbeidsgiveravgift og endringer i hendelsesbasert premieforpliktelser til Statens pensjonskasse.

Samlet gikk antall årsverk for Den høyere påtalemyndighet noe ned fra 2022, og dette skyldes vakanser som følge av et høyere sykefravær blant administrativt personell som nevnt i punkt 2.2.2. Det bemerkes at det var nøkkelpersonell i administrative stillinger som ble langtidssykemeldt, og riksadvokaten vurderte det til at omdisponering av ansvar og arbeidsoppgaver var en mer effektiv løsning enn bruk av kortsiktige vikariater.

Utvalgte nøkkeltall fra årsregnskapet for Den høyere påtalemyndighet (tall i hele tusen kroner)

	2021		2022		2023	
Antall årsverk	191,5		193,2		189	
Samlet tildeling post 01 -99	320 972		335 862		355 896	
Utnyttelsesgrad post 1-99	95,81%		94,78%		99,83%	
Driftsutgifter	307 522		318 342		355 291	
Lønnsandel av driftsutgifter	251 733	81,86%	263 416	82,75%	288 692	81,26%
Lønnsutgifter pr årsverk	1 315		1 363		1 525	
Konsulentandel av driftsutgifter	1,78%		1,45%		1,61%	

Lønnsutgift fordelt på stillingsgrupper

Årsverk statsadvokater (inkl. riksadvokat, ass. riksadvokat og midlertidige konstitusjoner)	121,9		120,8		120,48	
Samlet lønnsutgifter til statsadvokater	200 177		205 660		225 987	
Lønnsutgift pr. årsverk	1 642		1 703		1 875	
Årsverk administrativt ansatte	69,6		72,4		68,9	
Samlet lønnsutgifter til administrativt ansatte	51 556		57 756		62 705	
Lønnsutgift pr. årsverk	741		798		910	

3 Årets aktiviteter og resultater

3.1 Straffesaksbehandlingen

3.1.1 Saksinntaket i Den høyere påtalemyndighet

I Den høyere påtalemyndighet er saksinntaket i 2023 på omtrent samme nivå som i 2022, men det har vært en nedgang sammenlignet med de tre-fire siste årene.

Årsaken til nedgangen kan være sammensatt. Ved lov 18. juni 2021 nr. 122 om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) som trådte i kraft 1. juli 2022, ble det foretatt endringer i straffeprosessloven som påvirker Den høyere påtalemyndighets virksomhet, blant annet om fordelingen av påtalekompetanse mellom de ulike nivåene i påtalemyndigheten. Riksadvokaten har i rundskriv 18. mai 2022 gitt bestemmelser om delegasjon av tiltalekompetanse, både generelt og i den enkelte sak¹. Delegationen hva gjelder straffeloven § 282 ble iverksatt 1. juli 2023.

De nevnte delegasjonsreglene innebærer at politiet har påtalekompetanse i flere sakstyper enn før, noe som tilsier at antall saker til påtalebehandling hos statsadvokatene etter hvert vil reduseres, mens antall saker til klagebehandling vil kunne øke. Reglene har virket i forholdsvis kort tid, og det er fremdeles vanskelig å angi sikkert hvilken effekt endringene vil medføre.

Det er forventet med variasjoner i saksmengden fra år til år. Saker inn til statsadvokatembetene vil avhenge av kriminalitetsutviklingen og antallet anmeldelser til politiet, særlig endringer i antall saker hvor påtalekompetansen tilligger statsadvokat eller riksadvokat. Omfattende sakskomplekser, for eksempel store nettovergrepssaker, vil kunne gi relativt store utslag på statistikken. Videre vil saksmengden de enkelte år i noen grad også avhenge av hvor mange av politiadvokatene som er tildelt utvidet påtalekompetanse.²

3.1.2 Saksmengde og restanser

Det ble i 2023 behandlet totalt 922 saker ved Riksadvokatembetet, hvorav 480 påtalesaker og 442 klagesaker. Som ledd i arbeidet med et rundskriv om etterforskning og påtalebehandling av brannsaker, besluttet riksadvokaten i 2022 å hente inn saker for påtaleavgjørelse ved embetet i en periode frem til april 2023. Trekket brannsakene og NAV-saker behandlet av setteriksadvokat ut, til sammen 304 saker, ble det påtale- og klagebehandlet 618 saker ved embetet, jf. tabell nedenfor. Det er således behandlet betydelig færre saker ved

¹ Endringene i straffeprosessloven og riksadvokatens direktiver om delegasjon påvirker resultatene for 2023, idet en del av straffesakene dels vil være behandlet etter de tidligere kompetansereglene, og dels etter de nye. Dette vil i noe tid representere statistikkmessige utfordringer etter som en ikke har erfaringstall for en slik kompetansedeling å sammenligne med. På grunn av et visst etterslep i straffesaksporteføljen, vil det fremdeles noe tid også være usikkerhet knyttet til hvordan saksfordelingen mellom de ulike nivåene i påtalemyndigheten stabiliserer seg volummessig.

² Generell delegasjon forutsetter i henhold til riksadvokatens rundskriv utvidet påtalekompetanse. Pr. 31. desember 2023 hadde om lag 83 prosent av politiadvokatene slik myndighet. Denne andelen har ligget relativt stabilt de to siste årene, men det er variasjoner innenfor det enkelte politidistrikt.

Riksadvokatembetet i 2023 enn tidligere år. Som i fjor antas nedgangen å ha sammenheng med beslutningen om generell delegasjon av påtalekompetanse i visse sakstyper fra riksadvokaten til statsadvokatene.

Tabell 5: Antall påtale- og klagesaker ved Riksadvokatembetet 2019-2023³

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosentvis endring 2021 - 2023	Prosentvis endring mot gj.snitt 2019 - 2022
Påtalesaker	412	452	391	342	176	- 49 %	- 56 %
Klagesaker	517	584	485	399	442	10 %	21 %
Sum	929	1036	876	741	618	- 17 %	- 31 %

Kilde: Manuell registrering ved Riksadvokatembetet

Som det fremkommer av tabellen under, har også antallet tiltaler tatt ut av riksadvokaten falt betydelig de senere år.

Tabell 6: Antall tiltaler utferdiget ved Riksadvokatembetet

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tiltaler	168	133	120	97	55	39	43 ⁴

Kilde: Manuell registrering ved Riksadvokatembetet

Antall saker inn til statsadvokatembetene i 2023 ligger på omtrent samme nivå som i 2022. I perioden 2019-2023 har det imidlertid vært en markant nedgang i det totale antallet påtale- og klagesaker, fra 50 750 saker i 2019 til 37 292 saker i 2023; en reduksjon på nærmere 27 prosent i løpet av femårsperioden. Reduksjonen er i antall påtalsaker, mens antall klagesaker viser en økning på hele 41 prosent fra 2019. Som tabellen under viser, har det vært en særlig markant økning i antall klagesaker fra 2022 til 2023. Dette antas å ha sammenheng med de nye delegasjonsreglene.

³ Tabellen omhandler ikke de nevnte brann- og NAV-sakene.

⁴ Fire av tiltalene i 2023 er tatt ut i brann saker.

Tabell 7: Antall saker inn til statsadvokatembetene 2019-2023

År	Påtalesak	Klagesak	Annen	Totalt antall saker innkommet
2023	30 310	6 982	10 184	47 476
2022	32 688	5 817	9 195	47 700
2021	39 906	5 922	8 470	54 298
2020	48 246	5 969	8 362	62 577
2019	45 801	4 949	6 899	57 649

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasak, JUS 716

Tabellen nedenfor gir oversikt over antall saker til påtalebehandling fordelt på ulike kriminalitetstyper. Som det fremgår, er det flest saker tilordnet kriminalitetstypen vold som kommer til behandling hos statsadvokatene.

Tabell 8: Påtalebehandlede saker fordelt på kriminalitetstyper 2019-2023

KRIM.TYPE	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent endring 2022-23	endr. mot gj.sn. 2019-2022
Vold	10 660	11 227	8 906	8 276	8 499	2,7 %	-13,0 %
Annen	7 520	8 610	7 222	6 243	5 872	-5,9 %	-20,6 %
Vinning	5 475	6 052	4 938	4 515	4 115	-8,9 %	-21,5 %
Narkotika	7 461	6 481	5 377	3 917	3 227	-17,6 %	-44,4 %
Trafikk	3 681	3 792	3 288	3 105	3 097	-0,3 %	-10,7 %
Økonomi	5 137	7 774	4 522	3 210	2 587	-19,4 %	-49,9 %
Seksuallovbrudd	4 374	4 069	3 656	2 462	1 640	-33,4 %	-54,9 %
Skadeverk	1 226	1 330	1 132	1 159	1 178	1,6 %	-2,8 %
Miljø	165	255	326	198	192	-3,0 %	-18,6 %
Arbeidsmiljø	60	53	77	54	63	16,7 %	3,3 %
Totalsum	45 759	49 643	39 444	33 139	30 470	-8,1 %	-27,4 %

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasak, JUS711

Tabellen nedenfor viser antall *avgjørelser* ved statsadvokatembetene fordelt på påtale- og klagesaker. I tråd med at antall påtalesaker inn til embetene er redusert er nødvendigvis også antall avgjørelser gått ned, og antallet avgjorte påtalesaker er i 2023 det laveste som er registrert de siste fem år. Antall avgjorte klagesaker er i samme periode økt med hele 19,7 prosent.

Tabell 9: Antall avgjørelser fordelt på påtale- og klagesaker 2019-2023⁵

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent endring 2022-23	Prosent endr. mot gj.sn. 2019-2022
Påtalesaker	78 977	82 815	73 037	58 296	52 743	-9,5 %	-28,0 %
Klagesaker	4 985	5 921	5 957	5 775	6 910	19,7 %	22,1 %
Sum	83 962	88 736	78 994	64 071	59 653	-6,9 %	-24,4 %

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasak, JUS711

Ved årsskiftet var det totalt 522 saker i restanser ved statsadvokatembetene, dvs. saker som har ligget til behandling ved embetene i mer enn 30 dager. Dette er en nedgang på ca. 13 prosent fra 2022, og ca. 23 prosent sammenlignet med gjennomsnittet i perioden 2019 - 2022.

Tabell 10: Restanser ved statsadvokatembetene 2019-2023⁶

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall saker eldre enn 30 dager	723	483	909	597	522

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasak, JUS715

3.1.3 Saksbehandlingstid

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for påtale- og klagesakene ved statsadvokatembetene og ved Riksadvokatembetet skal ikke overstige 30 dager, og 90 prosent av sakene skal være avgjort innen denne fristen. For statsadvokatembetene gjelder en frist på 15 dager for å avgjøre spørsmålet om tiltale eller for å oversende til Riksadvokatembetet, saker med gjerningspersoner under 18 år på handlingstidpunktet.

Ved Riksadvokatembetet var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for påtalesakene 11 dager i 2023, og 96 prosent av sakene var avgjort innen fristen på 30 dager.⁷ Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for klagesakene er betydelig redusert, fra 34 dager i 2022 til 17 dager i 2023, og prosentvis måloppnåelse ble 89 prosent.

Ved statsadvokatembetene ble 85 prosent av påtalesakene og 86 prosent av klagesakene behandlet innen fastsatt frist på 30 dager. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var 15 dager. Resultatene er som tidligere år gode, men over tid noe under fastsatt resultatkrav hva gjelder prosentvis måloppnåelse.

⁵ Ankesaker inngår i utvalget.

⁶ Både påtalesaker og klagesaker.

⁷ Brann saker og NAV-saker behandlet av setterriksadvokat er ikke tatt med i beregningen.

Tabel 11: Andel påtale- og klagesaker avgjort innen fastsatt frist 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Påtalsaker	83	86	87	84	85
Klagesaker	84	86	86	86	86

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasak, JUS712

I saker med gjerningspersoner under 18 år er 89 prosent av påtalesakene og 86 prosent av klagesakene behandlet innen fastsatt frist på 15 dager. Som tabellen nedenfor viser, har det over tid vært høy måloppnåelse knyttet til saksbehandlingsfristene for denne sakskategorien. Den nedgangen i måloppnåelse som ses for klagesakene i 2022 og 2023 antas i noen grad å ha sammenheng med en viss økning i antall klagesaker inn til statsadvokatembetene.

Tabell12: Prosentandel påtale og klage saker avgjort innen fastsatt frist i u18-saker 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Påtalsaker	89	92	92	90	89
Klagesaker	90	91	93	88	86

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasak, JUS717

3.1.4 Aktorater og rettsdager

Det er i praksis statsadvokatene ved de regionale embetene og Det nasjonale statsadvokatembetet som aktorere straffesakene i tingretten og lagmannsretten. Statsadvokatene ved Riksadvokatembetet fører mange av sakene for Høyesterett.

Statsadvokatene har i 2023 utført 839 aktorater fordelt på 3008 rettsdager. Dette er en nedgang i antall aktorater i forhold til 2022, men rettsdagstallet har økt.

Tabell 13: Antall aktorater og rettsdager utført av statsadvokatene 2019-2023⁸

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosentvis endring 2022-2023	Prosent mot gj.sn. 2019-2022
Antall aktorater	1031	990	1047	926	839	-9,4 %	-16,0 %
Antall rettsdager	3378	3355	3354	2918	3008	3,1 %	-7,5 %

Kilde: Manuell registrering ved Riksadvokatembetet

⁸ Aktorater og rettsdager for Det nasjonale statsadvokatembetet inngår ikke i tallene for 2019, 2020 og 2021.

Høyesterettsaktorater er redusert fra 33 i 2022, til 30 i 2023. Tretten av høyesterettsaktoratene ble aktorert av statsadvokater ved Riksadvokatembetet. Antallet rettsdager i høyesterettssakene i 2023 er 31, hvorav 14 i saker aktorert fra Riksadvokatembetet.

Det har ikke vært forventet at de nye delegasjonsbestemmelsene skulle medføre et mindre ressursuttak på aktorering. Riksadvokaten har tydelig formidlet at statsadvokatenes samlede aktorbelastning ikke skal reduseres i særlig grad, men at det ønskes en mer målrettet bruk av aktorressursene. Flere embeter påpeker at en del av aktoratene krever mer tid under forberedelsesfasen enn tidligere, noe som dels har sammenheng med kompleksiteten i de sakene som statsadvokatene nå aktorerer, og dels med de nye reglene om aktiv saksstyring. Basert på de foreløpige tall og statsadvokatenes erfaringer, er det neppe grunn til å anta at statsadvokatene bruker mindre kapasitet på aktoratene enn før.

3.1.5 Effektiv straffesaksbehandling

Effektivitet i straffesaksbehandlingen er en kvalitetsmarkør i seg selv og viktig i et rettssikkerhetsperspektiv, ikke minst av hensyn til de involverte i straffesaken.

En behandling av straffesakene uten unødig saksbehandlingstid fordrer at Den høyere påtalemyndighet i hele sin virksomhet, herunder i fagledelsen av politiet, arbeider for tilstrekkelig effektivitet i alle sidene av straffesaksbehandlingen. For statsadvokatene innebærer dette at de må rette særlig oppmerksomhet mot innretningen av politiets etterforskning, herunder at den er formålsstyrt og har tilstrekkelig fremdrift, og at etterforskningen avgrenses på hensiktsmessig måte. Når sakene er ferdig etterforsket og innkommer statsadvokaten for avgjørelse, må sakene vurderes og påtalevedtak fattes så snart som mulig, jf. punkt 3.1.3. Utferdiges det tiltalebeslutning, må forberedelse til, og avvikling av, rettsaken gjennomføres på en måte som fremmer effektivitet.

Statsadvokatenes oppmerksomhet, involvering og kontroll av saker med potensiale for avgrensning har fortsatt i 2023. Embetene rapporterer om at tilskjæring og avgrensning i all hovedsak skjer på etterforskningsstadiet, men også ved forberedelse til iretteføringen av saken, eksempelvis ved aktiv bruk av straffeprosessloven § 70.

Innsatsen har bidratt til mer effektiv straffesaksbehandling både for politiet og Den høyere påtalemyndighet. En sakstype som reiser særskilte effektiviseringsutfordringer, er nettvergsaker med mange fornærmede. Flere embeter har behandlet saker av denne typen hvor avgrensning og tilskjæring har gitt en betydelig effektivitetsgevinst både under etterforskningen og iretteføringen av saken. Embetene rapporterer også at tidlig avgrensning og tilskjæring har medført en mer effektiv straffesaksbehandling av trusselsaker, særreaksjonssaker, narkotikasaker og saker med tilknytning til større kriminelle nettverk og økonomisaker. Ingen embeter har identifisert saker som har vært egnet for tilskjæring og avgrensning uten at det er gjort.

Den høyere påtalemyndighet har over et par år, og med økende intensitet fra 2022, iverksatt tiltak for å bidra til å effektivisere domstolsbehandlingen av straffesaker. Lovendringer og retningslinjer for å fremme effektiv saksavvikling har blitt viet stor oppmerksomhet, herunder i fagledelsen av politiet.

Et sentralt virkemiddel for å fremme effektivitet, er saksforberedende møter mellom retten, aktor, forsvarer og eventuell bistandsadvokat. Slike møter har blitt benyttet over noe tid og embetene rapporterer om at ordningen med saksforberedende møter nå synes å ha "satt seg". Adgangen til å gjennomføre slike møter digitalt, benyttes aktivt. I all hovedsak oppleves ordningen som positiv og som et bidrag til å fremme en mer effektiv domstolsbehandling. En forutsetning for at møtene skal oppnå formålet er imidlertid at aktørene bidrar konstruktivt, herunder gjennom å møte forberedt, og at de er villige til å søke avklaringer. Statsadvokatene rapporterer fortsatt om enkelte utfordringer på dette punktet. Mange understreker viktigheten av at det er hovedforhandlingsdommer som også har ansvar for de saksforberedende møtene, for å tilrettelegge for en forpliktende og aktiv saksstyring under saken.

Når det gjelder de andre tiltakene for effektivisering som trådte i kraft i juli 2022 (eksempelvis sluttinnlegg, skriftlig redegjørelse mv.), er det ulike erfaringer med, og oppfatning av, potensialet tiltakene gir for effektivisering av domstolsbehandlingen. Samlet er inntrykket at det er variasjon i hvordan reglene anvendes og praktiseres ved de ulike domstolene.

3.1.6 Rettssikker straffesaksbehandling

Den høyere påtalemyndighet er generelt godt rustet for å ivareta straffeforfulgtes og kriminalitetsofrenes rettssikkerhet i straffesaksbehandlingen. Statsadvokatene er seg bevisste de høye kravene som stilles hva gjelder ivaretagelse av kvalitetsmarkørene, og embetene arbeider systematisk og aktivt med å opprettholde høy kvalitet i påtalearbeidet.

I et rettssikkerhetsperspektiv er det viktig at statsadvokatene bruker sin kompetanse og erfaring på å aktorere de sakene som det av ulike årsaker er viktig at et høyere nivå i påtalemyndigheten håndterer, uavhengig av sakens strafferamme. Den høyere påtalemyndighet har derfor fortsatt arbeidet med å finne "de rette sakene" for statsadvokataktorer. Konkret innebærer det en forventning om at statsadvokatene skal aktorere flere saker som politiet ut fra lovens ordening aktorerte tidligere, og at statsadvokatene i større utstrekning enn før skal oppnevne politiaktorer i saker som det er hensiktsmessig å overlate til et lavere nivå i påtalemyndigheten.

For 2023 rapporteres om at statsadvokatene har aktorert om lag 60 saker som politiet normalt ville aktorert. Som i 2022 varierer sakstypene, og omhandler mishandling i nære relasjoner, vold, hatkriminalitet, menneskehandel, seksuallovbrudd, bedrageri, heleri, narkotikalovbrudd, alvorlige trafikk saker, motarbeiding av rettsvesenet og overtredelse av spesiallovgivningen. Flere av sakene er overtatt av statsadvokatene i ankeinstansen, etter at de har vært aktorert av politiaktor i tingretten. Begrunnelsene for hvorfor statsadvokatene har overtatt sakene for aktorering anses fortsatt å treffe godt på kriteriene som bør være styrende for slik overtakelse.

Statsadvokatene har blant annet overtatt saker etter å ha identifisert prinsipielle spørsmål, og enkelte av disse er senere fremmet for behandling i Høyesterett.

60 overtatte saker utgjør 7,1 prosent av statsadvokatenes totale aktoratbelastning og innebærer en nedgang i antall saker på 33 prosent. Embetenes innretning hva gjelder rutinene for å identifisere hva som er "de rette sakene" fremstår i all hovedsak som uendret eller forbedret fra 2022. Nedgangen fremstår i så måte som uforklart, og nedgangen er høy selv der det justeres for antall rettsdager. Riksadvokaten vil følge opp at embetene fortsetter å arbeide strategisk og målrettet med å finne frem til aktorater som fordrer statsadvokatkompetanse, herunder søke å videreutvikle innretningen ved kontaktflatene med politiet som muliggjør identifikasjon av potensielle saker for overtakelse.

Hva som blir resultatet når påtalevedtakene blir gjenstand for overprøving ved domstolsbehandling eller gjennom klagebehandling, kan til en viss grad gi informasjon om kvaliteten på vedtakene. Ett av målene for Den høyere påtalemyndighet er å ha høy påtalemessig treffsikkerhet, i den forstand at vedtakene i liten grad forkastes.

Riksadvokaten har gjennomgått saker som har blitt klagebehandlet ved Riksadvokatembetet i 2023. De saker som er omfattet av gjennomgangen, er saker hvor det klages over henleggelse (dog ikke klager over henleggelsesgrunnet) og klager over positive påtalevedtak, for eksempel at det er utferdiget påtaleunntakelse eller forelegg. I 2023 behandlet riksadvokaten 124 slike klagesaker, og av disse ble avgjørelsen til statsadvokatene opprettholdt i ca. 80 prosent av tilfellene. Det er en nedgang på 5 prosent fra i fjor. Over halvparten av omgjøringene omhandler saker som statsadvokaten hadde henlagt, men hvor riksadvokaten vurderte at det var behov for ytterligere etterforskning før endelig påtaleavgjørelse. I 6 prosent av sakene som ble klagebehandlet ved embetet, har riksadvokaten omgjort påtalevedtaket til henleggelse eller positiv påtaleavgjørelse. Riksadvokaten er tilfreds med resultatene.

Når det gjelder frifinnelsesprosenten, bemerkes også i år at denne må benyttes med en viss varsomhet som indikator på kvaliteten i påtalevedtakene. I noen saker vil den frifinnende dommen være i tråd med påtalemyndighetens påstand. I andre saker rapporterer embetene om at frifinnelsene i alt det vesentligste knytter seg til enkeltforhold i sakskompleks med flere forhold, eksempelvis omfattende vinningssaker og enkelte større seksuallovbruddsaker. Videre rapporteres det om frifinnelser i lagmannsretten etter fellende dom i tingretten, herunder dissensavgjørelser. I enkelte av sakene som har endt med frifinnelse i lagmannsretten er det samtidig idømmelse av erstatning.

Tabell 14: Frifinnelsesprosent

Krim.type	2023			Frifinnelsesprosent			
	Antall frifinnelser	Antall domfellelser	Frifinnelsesprosent	2019	2020	2021	2022
Vold	555	4 652	10,7 %	9,2 %	10,1 %	10,9 %	11,0 %
Annen	365	2 981	10,9 %	10,9 %	10,7 %	10,9 %	12,2 %
Vinning	286	2 032	12,3 %	10,4 %	10,3 %	10,7 %	14,0 %
Trafikk	80	1 904	4,0 %	4,1 %	4,2 %	4,6 %	5,8 %
Narkotika	101	1 891	5,1 %	4,2 %	4,7 %	4,5 %	6,3 %
Økonomi	110	1 859	5,6 %	7,8 %	8,6 %	7,8 %	6,6 %
Seksuallovbrudd	127	907	12,3 %	5,9 %	6,5 %	9,8 %	6,5 %
Skadeverk	67	514	11,5 %	13,3 %	11,8 %	14,8 %	12,8 %
Miljø	6	48	11,1 %	10,0 %	27,3 %	10,9 %	10,6 %
Arbeidsmiljø		2	0,0 %	10,7 %	18,2 %	0,0 %	0,0 %
Totalsum	1 697	16 790	9,2 %	8,0 %	8,4 %	9,0 %	9,5 %

Kilde: Politiets straffesaksregister Strasad, JUS773

Frifinnelsesprosenten på 9,2 ligger omtrent på samme nivå som de to siste årene. Det er saker knyttet til seksuallovbrudd og vinning som har høyest frifinnelsesprosent, begge på 12,3. For vinningssakene er det en nedgang fra i fjor (fra 14 prosent). Frifinnelsesprosenten for voldslovbruddene er på 10,7, hvilket er omtrent på samme nivå som foregående år. Frifinnelsesprosenten for seksuallovbruddene har økt vesentlig, fra 6,5 i fjor. Bakgrunnen for økningen synes å skyldes frifinnelser i enkelte større sakskomplekser behandlet ved noen av embetene, men riksadvokaten vil følge utviklingen nøye.

3.2 Fagledelsen

3.2.1 Fagledelsen som kjerneoppgave for Den høyere påtalemyndighet

Fagledelse er Den høyere påtalemyndighets systematiske arbeid for å heve kvaliteten på straffesaksbehandlingen i politiet. Fagledelsesvirksomheten kan overordnet oppsummeres i arbeidet med å definere og fastsette normer for straffesaksbehandlingen, arbeidet med å kontrollere at normene blir fulgt, og arbeidet med å forbedre straffesaksbehandlingen og gjennomføre korrigerende tiltak der normene ikke følges.

Fagledelse er en kjerneoppgave for Den høyere påtalemyndighet på lik linje med egen straffesaksbehandling. Økte økonomiske rammer og klare politiske forventninger til fagledelsen har utvilsomt gitt større oppmerksomhet om denne delen av virksomheten, og den er under kontinuerlig utvikling.

Tilstrekkelig kompetanse i Den høyere påtalemyndighet er både en forutsetning for rettssikker straffesaksbehandling, og for at statsadvokatene skal kunne utøve sin faglederfunksjon overfor politiet på en tilfredsstillende måte. Dette fordrer at statsadvokatene holder seg oppdaterte samt søker ny kunnskap og utvikling, og omsetter denne kunnskapen i samhandlingen med politiet. Flere embeter har nå, som en kilde til slik kunnskap og økt samhandling, fordelt fagansvar mellom statsadvokatene. Ved enkelte embeter er disse gitt ansvar for å følge opp ulike spesialavsnitt i politiet, som dermed er i tett dialog med fagmiljøene. I 2023 ble det også arbeidet med en kompetansestrategi for Den høyere påtalemyndighet, som ventelig vil bli vedtatt før sommeren inneværende år.

Riksadvokatembetet arbeider stadig med å samle erfaringer og utvikle metodikken for fagledelsen, og har i 2023 styrket Avdeling for etatsstyring og fagledelse. To statsadvokater ved Riksadvokatembetet har et særlig ansvar for å følge opp Fagutviklingsapparatet for etterforskningsfeltet, hvor riksadvokaten er fagmyndighet sammen med Politidirektoratet. Også statsadvokatene ved de regionale embetene bidrar i økt grad inn i Fagutviklingsapparatet. De regionale embetene rapporterer om at de prioriterer fagledelse på lik linje med tradisjonell straffesaksbehandling. Riksadvokatens klare inntrykk er at embetene har stor oppmerksomhet om videreutvikling av fagledelsen, og at det stadig brukes mer ressurser på denne delen av virksomheten.

3.2.2 Fagledelsen bidrar til rettssikker straffesaksbehandling i politiet

Et overordnet mål med fagledelsen er at den skal bidra til økt kvalitet og derigjennom en rettssikker straffesaksbehandling i politiet. Riksadvokaten er ikke i tvil om at Den høyere påtalemyndighets fagledelse et vesentlig bidrag i så måte.

Effekten av direktiver og etterfølgende opplæringstiltak er til en viss grad mulig å måle ved å føre tilsyn med om påleggene følges. Som eksempel på en type fagledelse som hadde en

målbar effekt, kan nevnes de tiltak som ble iverksatt for å endre praksis ved tvangsmiddelbruk i mindre alvorlige narkotikasaker, og saker om bøtesoning i 2021 og 2022. Det er ubestridt og dokumentert gjennom oppfølgende undersøkelser, at riksadvokatens direktiver og øvrig oppfølging fra statsadvokatene på disse områdene førte til endringer i praksis av betydning for rettssikkerheten.

Ved større undersøkelser av kvaliteten på politiets arbeid, slik som kvalitetsundersøkelser eller inspeksjoner, fastsetter embetene nå gjennomgående forpliktende tiltak med frist for gjennomføring dersom det gjøres funn som tilsier det. Flere statsadvokatembeter følger deretter opp med senere tilsvarende undersøkelser for å avdekke om tiltakene har hatt den forventede virkning. Resultatene av disse oppfølgende undersøkelsene følges nøye, og bidrar til økt innsikt i treffsikkerheten av iverksatte aktiviteter og til å nå det overordnede målet om en rettssikker behandling av straffesakene.

Fagledelsens verdi er også nært forbundet med kriminalitetsbekjempelse. Hvorvidt tiltak i fagledessporet har den ønskede virkning i så måte, er vanskeligere å måle. Verken oppklaringsprosent eller andre resultatmål er nødvendigvis en indikator for om straffesaksbehandlingen holder tilstrekkelig høy kvalitet, og tilsyn for å vurdere høy eller lav kvalitet på utførte arbeidsoppgaver gir ikke uten videre svar på om fagledelsen har vært treffende. Riksadvokaten finner allikevel grunn til å nevne at ett statsadvokatembete besluttet at man i 2023 skulle ha en omfattende fagledelsesinnsats og oppfølging av saker om mishandling i nære relasjoner. Bakgrunnen var at det underliggende politidistriktet i 2022 hadde en oppklaringsprosent på 15 innen sakfeltet. Det ble gjennomført en rekke målrettede tiltak mot politiets behandling av disse sakene i 2023, og ved utgangen av året hadde oppklaringsprosenten steget til 35. Selv om det tas høyde for at årsaksforholdene er sammensatte, antar riksadvokaten at fagledelsen har bidratt til den positive utviklingen. Dette underbygges også av tilbakemeldinger fra politidistriktet om at tiltakene traff godt.

3.2.3 Fagledelsen skal være kunnskapsbasert og innrettet etter vesentlighet

Fagledelse er ressurskrevende både for Den høyere påtalemyndighet og politidistriktene, og det er derfor viktig at den er kunnskapsbasert og retter seg mot identifiserte behov for korrigerende eller veiledning. Det er essensielt at de aktivitetene som iverksettes treffer godt, og at de faktisk bidrar til positiv utvikling i oppgaveutførelsen. Det er et mål at politiet og påtalemyndigheten skal være i forkant av utviklingen, og at fagledelsestiltak ikke bare innrettes mot behov for korrigerende, men også for å møte nye utfordringer.

Kunnskap om politidistriktenes straffesaksportefølje, funn fra enkeltsaksbehandling og ulike former for tilsyn, gir et godt grunnlag for å vurdere behov for fagledelsesaktiviteter. Embetene benytter i økende grad digitale styringsverktøy for å skaffe seg oversikt. Riksadvokatens inntrykk er at kontakten mellom statsadvokatene og politidistriktene gjennomgående er svært god, og et viktig bidrag til målrettet og rask innsats ved behov.

Også funn fra systematisk erfaringslæring er en viktig kilde til informasjon om kvaliteten på politiets arbeid, og embetene har over tid etablert og videreutviklet systematikk for å registrere og sammenstille funn fra saksevalueringer.

Rutiner for forhåndsvarsel og foreleggelsesplikt i visse sakstyper benyttes aktivt for å tilegne seg informasjon om områder det er riktig å innrette tiltak mot. Embetene har herigjennom fått en fleksibilitet til å kunne arbeide mer systematisk i kontrollen av enkeltsakene, og enkelte embeter benytter forhåndsvarsel aktivt for å identifisere behov for veiledning eller andre aktiviteter på et tidlig tidspunkt i etterforskingen.

Riksadvokaten gir årlig overordnede føringer for hvilke områder statsadvokatene skal vie særlig oppmerksomhet i fagledelsen. Føringerne baseres blant annet på utviklingstrekk i samfunnet og kriminalitetsbildet, dialog med Politidirektoratet og statsadvokatembetene, og funn fra ulike tilsynsaktiviteter. For 2023 ble det blant annet gitt føringer om å iverksette fagledelsestiltak knyttet til saker om mishandling i nære relasjoner.

Føringen traff etter riksadvokatens syn godt med tanke på vesentlighet. Saker om mishandling i nære relasjoner er sentralt prioriterte, men det har allikevel vært en nedgang i oppklaringsprosenten de siste årene. Myndighetene har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til effektiv etterforsking av disse sakene. Samtlige embeter har gjennomført ulike tilsyns- og veiledningsaktiviteter på området. Disse omhandles nærmere i punkt 3.2.4.

Riksadvokatens retningslinjer for politiavhør av mistenkte barn og andre særlig sårbare personer ble også ferdigstilt og utgitt i 2023. Retningslinjene dekker et uttalt behov for veiledning og normering i politiet, og antas å ha stor praktisk betydning for en rettssikker og effektiv etterforsking mot denne gruppen.

Riksadvokaten registrerer at det er økt oppmerksomhet om opplærings- og veiledningsaktiviteter lokalt i politiet, ved statsadvokatembetene, ved Politihøgskolen og i Politidirektoratet. Arbeidet med en koordinering av de ulike tiltakene vil være prioritert fremover for å sikre at det ikke bare blir mer, men tilstrekkelig spisset fagledelse.

3.2.4 Oppsummering av fagledelsesvirksomheten i 2023

Den høyere påtalemyndighet kan se tilbake på et år med høy aktivitet og stort engasjement om fagledelsen. Enkelte embeter har prøvd ut fagledelsestiltak som i større grad enn tidligere er innrettet mot politiets praktiske arbeid, med arenaer for dialog og refleksjon. Tilbakemeldingene så langt er at dette oppleves som svært nyttig, og erfaringene tas med inn i det videre utviklingsarbeidet.

Ansatte ved Riksadvokatembetet har bidratt med innlegg på en rekke konferanser, seminarer og lignende, og statsadvokatene i Den høyere påtalemyndighet er etterspurte som foredragsholdere på ulike videreutdanninger ved Politihøgskolen.

Riksadvokatembetets brannprosjekt er avsluttet for så vidt gjelder saksgjennomgang og avgjørelser, og et utkast til nytt rundskriv om etterforsking av brannsaker har nettopp vært på

høring i etaten. Som allerede nevnt, ble det i 2023 også utgitt retningslinjer for avhør av mindreårige mistenkte.

Samtlige embeter har gjennomført kontroll og faglig veiledning rettet mot saker om mishandling i nære relasjoner. Tilsyn er gjennomført enten som saksinspeksjoner, kvalitetsundersøkelser eller pålegg om foreleggelse. I tillegg er det gjennomført en rekke kompetansehevende aktiviteter, som fagdager og tilbakemeldinger i enkeltsaker. Noen embeter har gjennomført inspeksjon av samtlige registrerte mishandlingssaker i underliggende distrikt for en angitt periode, og med påfølgende fagdager med oppmerksomhet om funn fra inspeksjonene. Deretter er det gjennomført nye inspeksjoner av samme sakstype. Flere embeter har samarbeidet om tiltakene.

Riksadvokaten har utgitt rundskriv om vold i nære relasjoner, og presentert dette på et nasjonalt webinar for politietaten i regi av Politidirektoratet. En førstestatsadvokat og en statsadvokat fra Riksadvokatembetet har videre bidratt med undervisning ved Politihøgskolens videreutdanning om mishandling i nære relasjoner. Samlet sett er det ikke noe annet område som har vært viet tilsvarende stor oppmerksomhet i fagledelsen i året som har gått, og riksadvokaten har en forventning om at dette bidrar til å sikre kvaliteten på etterforskningen av sakstypen.

Det ble i 2023 gjennomført en nasjonal kvalitetsundersøkelse av politiets håndtering av inndragning. Undersøkelsen knyttet seg til sakstypene hvitvasking/heleri, grovt narkotikalovbrudd etter straffeloven § 232 første ledd samt miljøkriminalitet. Et overordnet mål med undersøkelsen var å gi Den høyere påtalemyndighet en bedre oversikt over hvilket arbeid som gjøres på inndragningsfeltet i politiet, samt identifisere eventuelle overordnede tendenser i politiets behandling av potensielle inndragningskrav. Dette kan både gi grunnlag for særskilte regionale tiltak og være et utgangspunkt for kartlegging og utarbeidelse av beste praksis. Riksadvokaten er i ferd med å sammenstille og analysere resultatene fra undersøkelsen.

For tredje år på rad, har Riksadvokatembetet hatt ansvar for å utarbeide og gjennomføre et fire timers undervisningsopplegg for landets påtalejurister. Undervisningen er del av den obligatoriske årlige opplæringen (OÅO) for denne gruppen. Ved valg av tema for 2023, ble viktigheten av kontinuerlig oppmerksomhet mot mekanismer som kan true rettssikkerheten vektlagt. Det ble derfor viet en hel dag til kompetansehevende tiltak knyttet til bevisbedømmelse og forvaltning av objektivitetsplikten på alle landets påtalemøter, hvor påtalejurister og statsadvokater har deltatt. Det ble nedlagt et betydelig arbeid med både planleggingen og gjennomføringen av tiltaket. To førstestatsadvokater fra Riksadvokatembetet deltok i undervisningen på samtlige av de regionale påtalemøtene. Opplegget, som la til rette for refleksjon og diskusjon rundt et praktisk viktig tema, har fått meget gode tilbakemeldinger, og underbygger tidligere erfaring med at påtalejuristene har svært god nytte av de kompetansehevende tiltak som gjennomføres i regi av Riksadvokatembetet.

Statsadvokatene har deltatt på om lag hundre saksgjennomganger i systematisk erfaringslæring i løpet av 2023. Tiltaket synes nå godt etablert i de regionale embedene og

benyttes aktivt. I noe større grad enn tidligere ser en også at funn fra evalueringer har medført lokale endringer i praksis eller avdekket behov for opplæring.

En har merket seg at flere embeter har fulgt opp funn fra a-krim-inspeksjonen fra 2022, dels ved nye inspeksjoner og dels ved pålegg om foreleggelse. Dette er positivt. Det er ellers gjennomført flere inspeksjoner og kvalitetsundersøkelser på ulike områder, innrettet etter identifiserte, lokale behov. I den forbindelse nevnes som et eksempel at ett statsadvokatembete har gjennomført en mindre kvalitetsundersøkelse av alle henlagte voldtektssaker i 2022 på grunn av lav oppklaringsprosent i det underliggende politidistriktet.

De fleste embetene har ulike programmer eller tilpasset oppfølging for å styrke aktorkompetansen til påtalejuristene. Embetene bidrar også fast med statsadvokatressurser til undervisningen om prosedyreteknikk på Politihøgskolens utdanninger for politiets påtalejurister. Sammen med riksadvokatens opplæringsopplegg på påtalemøtene om bevisvurdering i straffesaker som nevnt over, er det gjort en solid innsats for å trygge påtalejuristene i sin rolle og sette dem i stand til å avgjøre og iretteføre alvorlige og kompliserte straffesaker med god kvalitet.

Et flertall av embetene har videre gjennomført, eller planlagt, fagledelsestiltak knyttet til elektronisk kontroll av kontakt- eller besøksforbud. Sammen med de nasjonale retningslinjene om elektronisk kontroll ved besøksforbud som er under utarbeidelse, vil dette være viktige bidrag inn i politiets arbeid med å sikre tilstrekkelig beskyttelse for trusselutsatte.

3.2.5 Vurdering av fagledelsesinnsatsen i 2023

Riksadvokaten er tilfreds med Den høyere påtalemyndighets fagledelsesaktiviteter i 2023. Den nasjonale prioriteringen av blant annet saker om vold og mishandling i nære relasjoner har truffet godt og forventes å gi resultater. Flere embeter har iverksatt regionale tiltak knyttet til oppfølging av besøksforbud og andre beskyttelsestiltak, tiltak som etter riksadvokatens syn er riktig å prioritere nå. Det overordnede inntrykket er ellers at Den høyere påtalemyndighets fagledelsesvirksomhet også i 2023 er innrettet mot behov og vesentlighet. En ser samtidig at det er rom for ytterligere koordinering og overordnet styring av ulike initiativ og aktiviteter for å sikre god ressursutnyttelse og likere oppgaveutførelse.

3.3 Retts- og regelverksutvikling

Den høyere påtalemyndighet har et virksomhetsspesifikt mål om å bidra til et godt og moderne lovverk. Strafferettspleien er en vesentlig del av rettssystemet, og en grunnsten i et velfungerende demokrati. Den høyere påtalemyndighet skal derfor være en aktiv bidragsyter i regelverksutviklingen.

For å understøtte målet om godt og moderne lovverk, skal Den høyere påtalemyndighet bringe prinsipielle saker inn for Høyesterett for å avklare om det er behov for lovendringer, og ved behov ta initiativ til lovendringer. Den høyere påtalemyndighet ser også deltakelse i lovutvalg

og arbeidsgrupper samt utarbeidelse av høringsuttalelser, som viktige bidrag til oppnåelse av dette målet.

Avdeling for straffesaker og rettsutvikling ved Riksadvokatembetet arbeider systematisk med høyesterettssakene. Alle saker som slippes inn til behandling er gjenstand for drøfting med tanke på om saken skal aktoreres av Riksadvokatembetet eller noen fra de regionale statsadvokatembetene, Det nasjonale statsadvokatembetet eller Økokrim. I 2023 ble det aktorert 30 saker for Høyesterett, hvorav 13 ble aktorert av statsadvokater ved Riksadvokatembetet. I saker som ikke aktoreres av Riksadvokatembetet, vurderes det nøye om statsadvokaten som skal føre saken skal delta i et kollokvium ved embetet, og i alle tilfeller tilbys muligheten for slikt kollokvium.

I januar 2023 ble det tilsatt en førstestatsadvokat med særlig ansvar for oppfølging av saker i Høyesterett. Vedkommende gjennomgår påtalemyndighetens anker og dens merknader til domfeltes anke i alle saker om anke over dom, før sakene sendes til Høyesterett, og følger også opp statsadvokatene som er oppnevnt som aktorer, blant annet gjennom kollokvier som nevnt. I samråd med de regionale statsadvokatembetene, Det nasjonale statsadvokatembetet og Økokrim, skal førstestatsadvokaten også identifisere uavklarte prinsipielle rettsspørsmål, og bistå i prosessen med å bringe saker som er egnet til å avklare disse spørsmålene, inn for Høyesterett. Riksadvokaten vil utgi et eget skriv i første kvartal 2024 som utpeker utvalgte, prinsipielle problemstillinger som påtalemyndigheten særlig ser behov for å få avklart gjennom saker for domstolene. Dette skrivet tar sikte på å sette påtalemyndigheten i stand til å identifisere saker som er egnet til å belyse de aktuelle rettsspørsmålene på et så tidlig stadium som mulig, slik at man kan tilrettelegge for at sakene undergis en tilstrekkelig grundig behandling til å kunne gi den nødvendige rettsavklaringen.

Det har for 2023 så vidt vites ikke fra sentralt hold vært anmodet om deltakelse i lovutvalg eller arbeidsgrupper uten positivt svar fra Riksadvokatembetet eller fra statsadvokatembetene. Den deltakelsen i lovutvalg som for tiden er mest omfattende, og som vurderes som meget viktig, er deltakelsen til en førstestatsadvokat/avdelingsdirektør ved Riksadvokatembetet i Straffelovrådet.

Av øvrige bidrag fra Den høyere påtalemyndighet til regelverksutviklingsprosesser, nevnes tre eksempler: En annen førstestatsadvokat ved Riksadvokatembetet har i 2023, som i 2020 og 2021, deltatt i en delegasjon som skal fremforhandle bilaterale avtaler med De forente arabiske emirater om utlevering og rettslig bistand i straffesaker. Delegasjonen fortsetter arbeidet i 2024. En embetsleder/førstestatsadvokat ved et regionalt statsadvokatembete deltar i lovutvalget som ble oppnevnt i statsråd 17. februar 2023 som skal for å foreta en helhetlig gjennomgang av problemstillinger knyttet til voldtekt. Utvalgets arbeid ble fremlagt 8. mars 2024 som NOU 2024: 4 *Voldtekt – et uløst samfunnsproblem*. En statsadvokat ved et regionalt statsadvokatembete deltar i en arbeidsgruppe for opprettelse av hurtigspor for ungdomssaker ved Oslo tingrett.

Både statsadvokatembetene og riksadvokaten er sentrale høringsinstanser som har lang tradisjon for å avgi hørings svar i lovgivningsprosesser, og det medgår relativt betydelige ressurser til dette arbeidet. Riksadvokaten vurderer videre fortløpende om det anses

hensiktsmessig å fremme lovgivningsforslag overfor departementet, blant annet på bakgrunn av innspill fra statsadvokatembetene som også har stor oppmerksomhet om viktigheten av slike initiativ.

3.4 Oppdrag i tildelingsbrevet for 2023

Riksadvokaten har i 2023 bidratt i arbeidet med en prognosemodell for straffesakskjeden (oppdrag 1). Dette arbeidet ledes og koordineres av Kriminalomsorgsdirektoratet, og fra Riksadvokatembetet sitter en representant i arbeidsgruppen og i styringsgruppen.

Riksadvokatembetet har i 2023 på vegne av Den høyere påtalemyndighet rapportert tertialvis til Kriminalomsorgsdirektoratet om utviklingen i blant annet positive påtaleavgjørelser og restanser. Kriminalomsorgsdirektoratet har sammenstilt informasjonen med statistikk fra politiet, domstolene, konfliktrådssekretariatet og kriminalomsorgen.

Regjeringen har satt i gang arbeidet med en tillitsreform i offentlig sektor. Reformen handler om å gi de ansatte tid og tillit til å gi brukerne bedre tjenester, herunder forbedret styring og reduserte rapporteringskrav. Riksadvokatembetet har satt i gang arbeidet med å forbedre og profesjonalisere egen etatsstyring av underliggende virksomheter. I den forbindelse foretas det en gjennomgang av innretningen og detaljeringsnivå på fremtidige tertial- og årsrapporter fra statsadvokatembetene til riksadvokaten. Det er allerede iverksatt at statistikk og annen nøkkelinformasjon om straffesaksbehandlingen skal stilles til rådighet fra Riksadvokatembetet til bruk for statsadvokatembetene, som igjen bidrar til enklere og bedre rapporteringsprosesser i Den høyere påtalemyndighet.

3.5 Likestilling og forbud mot diskriminering

3.5.1 Likestilling

Arbeidsgiver skal innenfor sin virksomhet arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering, jf. Likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

I 2023 var 47 prosent av statsadvokatene og 90 prosent av de administrativt ansatte, kvinner. Fem av elleve embetsledere er kvinner. Dette utgjør 45 prosent. Ved Riksadvokatembetet er 40 prosent av lederne kvinner. Ti av elleve administrasjonssjef/kontorsjefer ved statsadvokatembetene er kvinner.

Syv ansatte (fire kvinner og tre menn) tok ut foreldrepermisjon i 2023. Totalt ble det tatt ut 587 dagsverk i foreldrepermisjon, hvorav 426 av disse ble tatt ut av kvinner.

I 2023 ble det tatt ut 190 dagsverk i seniordager, og uttak av disse dagene var fordelt på 15 ansatte (53,7 prosent kvinner og 46,3 prosent menn).

3.5.2 Forbud mot diskriminering og trakassering

Saker som gjelder mobbing og trakassering i arbeidsrelaterte situasjoner skal og blir håndtert lokalt i henhold til "Veileder for konflikthåndtering for Den høyere påtalemyndighet" og "Veileder og rutiner for forebygging av seksuell trakassering".

I 2023 er det ikke meldt inn saker som gjelder mobbing og trakassering i arbeidsrelaterte situasjoner.

3.5.3 Universell utforming og individuell tilrettelegging

Riksadvokatembetet flyttet til nye og mer tidsriktige lokaler i 2023. Disse lokalene har universell utforming. Ved behov gis det individuell tilrettelegging av arbeidsplassen ved Riksadvokatembetet og i de øvrige statsadvokatembetene.

3.6 Lærlinger

Riksadvokatembetet har i 2023 fortsatt arbeidet med å knytte til seg lærling innenfor faget administrasjon og service. I 2023 har en elev fra en videregående skole i Oslo gjennomført sin praksisperiode ved Riksadvokatembetet. Det tas sikte på å videreføre denne praksisen også i 2024.

3.7 Bruk av konsulent tjenester

Tabell 15: Konsulent tjenester

Konsulent tjenester	Prosentandel	2023	2022	Endring
Økonomi og revisjon	2,02	115 358	241 624	-126 266
Juridisk bistand	22,16	1 265 540	787 136	478 404
Utvikling IKT/programvarer	9,08	518 240	247 412	270 828
Organisasjonsutvikling mv.	41,62	2 376 849	1 875 354	501 495
Andre konsulent tjenester	25,12	1 434 351	1 474 255	-39 904
Sum	100,00	5 710 338	4 625 781	1 084 557
Endring				18,99 %

Kilde: Manuell registrering ved Riksadvokatembetet

Kostnader til konsulenttenester har hatt en økning i 2023 med om lag 19 prosent sammenlignet med 2022. Økningen skyldes blant annet at Riksadvokatembetet måtte kjøpe tenester som et ledd i innflytting til nye kontorlokaler i 2023. Det ble kjøpt tenester fra Statsbygg (juridisk kontraktsforhandling og interiør m.m.), og det ble anskaffet en ekstern prosjektsikkerhetsleder knyttet til sikkerhetstilpasninger av lokalene. Samlet benyttet Riksadvokatembetet om lag 1,4 millioner kroner på konsulentutgifter i forbindelse med innflytting til nye lokaler. Disse utgiftene var i hovedsak engangsutgifter, og det forventes at bruken av konsulenttenester i 2024 vil bli vesentlig lavere enn i 2023.

I 2023 ble det brukt 115 358 kroner på konsulenttenester fra Direktoratet for økonomistyring (DFØ) og Simployer. Utgiftene var knyttet til brukertilganger og drift av virksomhetens økonomiske systemer og oppslagsverk for HR.

Bistand fra setteriksadvokaten i NAV-sakene ble, som i tidligere år, bokført som konsulentutgifter. Setteriksadvokaten fakturerer sitt arbeid via eget advokatselskap.

Det ble benyttet 518 240 kroner til utvikling av programvare og IKT. Økningen på 270 828 kroner skyldes blant annet at det ble foretatt investeringer i embetenes trådløse nettverk som følge av mangelfull dekning og kapasitet. I tillegg ble det etablert en serviceavtale for virksomhetenes VTC-systemer, som vil medføre at den nevnte økningen vil påløpe i årene fremover.

Politiets IT-tenester (PIT) står for drift av straffesakssystemet (BL) og saksbehandlingssystemet Websak for Den høyere påtalemyndighet. Utgiftene til BL og Websak utgjorde 2 376 849 kroner. Dette var en økning på 501 495 kroner fra 2022. Det forventes at disse konsulentutgiftene vil bli videreført på om lag samme nivå i 2024.

Det ble i 2023 benyttet 30 000 kroner til innkjøp av medietreningskurs for statsadvokatene.

Den høyere påtalemyndighet forventer at bruk av konsulenttenester vil bli redusert fra og med neste budsjettår.

4 Styring og kontroll i Den høyere påtalemyndighet

4.1 Straffesak og fagledelse

Styringsdokumentene som klargjør riksadvokatens forventninger til virksomheten, er særlig det årlige rundskrivet om mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen, disponeringsskrivet til statsadvokatembetene, kvalitetsrundskrivet, de årlige føringene for fagledelsen og fagledelsesrundskrivet, rundskrivet om påtalekompetanse (delegasjonsrundskrivet), og de etiske retningslinjene for ansatte i påtalemyndigheten.

Internkontrollen på fagledelsesfeltet og for Den høyere påtalemyndighets egen straffesaksbehandling skjer gjennom tertialvis rapportering fra statsadvokatembetene om virksomhet og avvik, og pliktig innsendelse av vesentlige dokumentasjon som virksomhetsplaner, fagledelsesplaner, inspeksjonsrapporter mv. Statsadvokatembetene er pålagt å sørge for at politiet utarbeider tiltaksplaner for å avhjelpe eventuelle avvik som er påvist i inspeksjonene. Statsadvokatenes fagledelsesvirksomhet og straffesaksbehandling er sentrale temaer i riksadvokatens styringsdialog med embetsleder. Vesentlige forhold ved virksomheten kan også følges opp i de månedlige møtene i riksadvokatens nasjonale ledergruppe (RNL), hvor ledergruppen ved Riksadvokatembetet, alle embetslederne og sjef og assisterende sjef for Økokrim deltar.

De alvorligste sakene i riksadvokatens straffesaksportefølje er gjenstand for kontroll ved at de avgjøres av riksadvokaten. Riksadvokaten er også klageinstans for statsadvokatenes påtalevedtak, og fører på den måten direkte kvalitetskontroll med straffesaksbehandlingen.

4.2 Administrativt område

Styringsdokumentene for administrativ side er de årlige disponeringsskrivene og instruks fra riksadvokaten til statsadvokatembetene om økonomiforvaltningen i Den høyere påtalemyndighet.

Internkontrollen består i tertialvis rapportering om regnskap, arbeidsmiljø og sykefravær. Avvik og andre vesentlige forhold er temaer i styringsdialogmøter. Internkontroll er også tema i riksadvokatens nasjonale ledermøter, kontorsjefmøter og andre fagdager. Økonomistyringen skjer i henhold til statens økonomireglement.

4.3 Oppfølging av saker fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonens rapport om politiets innsats mot IKT-kriminalitet ble avgitt i 2021, og konkluderte med at politiets evne til å avdekke og oppklare slik kriminalitet har klare svakheter. Alvorlig IKT-kriminalitet har vært sentralt prioritert av riksadvokaten over flere år, og også i 2023 har riksadvokaten i sitt rundskriv om mål og prioriteringer for

straffesaksbehandlingen understreket at innsatsen mot IKT-kriminalitet må intensiveres. Riksadvokaten har inneværende år, i fellesskap med Det nasjonale statsadvokatembetet, påbegynt et arbeid som skal bidra til å øke kompetansen og innsatsen til Den høyere påtalemyndighet på saksfeltet.

Riksrevisjonen fremla 9. juni 2022 sin undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner. Det ble påpekt at politiet prioriterer slike saker, men at det er utfordringer ved etterforskning og beskyttelsestiltak, herunder begrenset etterforskningskapasitet, lang saksbehandlingstid og en negativ utvikling i oppklaringsprosent. Alle overtredelser av straffeloven §§ 282 og 283, det vil si mishandling i nære relasjoner, er omfattet av riksadvokatens sentrale prioriteringer og har vært det over tid. Den høyere påtalemyndighet har over flere år, også i 2023, rettet betydelig fagledelsesinnsats mot saksområdet, herunder inspeksjoner. Det vises i den forbindelse til omtalen av fagledelsen ovenfor.

I riksadvokatens rundskriv om mål og prioriteringer for både 2022 og 2023 er bruken av besøksforbud viet særskilt oppmerksomhet. Det er understreket at politiet skal ha gode rutiner for håndtering av begjæringer om besøksforbud og oppfølging av brudd, herunder systemer for umiddelbar varsling til påtalemyndigheten når det innkommer bruddmeldinger til politiet. Det er fremhevet at påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll, og understreket at i saker med et underliggende faktum som innebærer risiko for fremtidige, alvorlige lovbrudd, skal påtalemyndigheten ha god samhandling med politidistriktets dedikerte personell for risikohåndtering.

Riksadvokaten utga 8. desember 2023 et revidert og oppdatert rundskriv om vold i nære relasjoner. Det pågår et arbeid med å utferdige retningslinjer for bruk av elektronisk kontroll ved besøksforbud. Retningslinjene blir utgitt i forbindelse med ikrafttredelsen av lov 20. desember 2023 nr. 111 om endringer i straffeprosessloven mv., og vil gi føringer og veiledning for politiet på området.

4.4 Forebyggende sikkerhet

Med utgangspunkt i relevant regelverk om sikkerhet, internkontroll mv. (blant annet politiregisterloven § 16 og forskrift om sikkerhetsadministrasjon § 3-3), foreligger et grunnlagsdokument (styringsdokument) for sikkerhet, internkontroll for personvern og informasjonssikkerhet ved Riksadvokatembetet.

Riksadvokatembetet flyttet i juni 2023 til nye lokaler. Dette har ført til behov for revisjon av styringsdokumentet for sikkerhet, nye trussel- og risikovurderinger, samt oppdaterte instruksjoner hva gjelder konkrete tiltak. Dette arbeidet ble påbegynt i 2023.

Statsadvokatembetene har egne beredskaps- og kontinuitetsplaner. Embetene skal også ha utarbeidet internkontrollrutiner som tilfredsstillende kravene i politiregisterloven.

Riksadvokaten har i løpet av 2023 besvart flere graderte forespørsler fra departementet om sikkerhet og beredskap. Det samme gjelder rapportering til Nasjonal sikkerhetsmyndighet om sikkerhetstilstanden. Departementet er ved kopi kjent med vår rapportering.

I forbindelse med det årlige statsadvokatmøtet i 2023, var det foredrag fra eksterne om den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen etter Russlands angrep på Ukraina 20. februar 2022.

Den høyere påtalemyndighet behandler person- og etatssensitiv informasjon. For å sikre at opplysninger ikke kompromitteres, må alle ansatte undertegne taushetserklæringer. Ved Riksadvokatembetet er samtlige ledere og fast ansatte sikkerhetsklarert, eller er i prosess med sikte på sikkerhetsklarering. Ved statsadvokatembetene er alle embetsledere sikkerhetsklarert, samt en eller flere av de andre ansatte.

Det er ikke rapportert om sikkerhetstruende hendelser i 2023.

4.5 Personvern

Riksadvokaten har utpekt et personvernombud/personvernrådgiver for Den høyere påtalemyndighet. Personvernombudet bistår Den høyere påtalemyndighet med å innfri kravet om protokoll over behandlingsaktiviteter ved inngåelse av databehandleravtaler, gir råd ved eventuell avvikshåndtering og bistår med informasjon og opplæring om personvern både innenfor straffesaksbehandling, sivile saker, personal- og forvaltningssaker. Målet er å sikre at alle ansatte i Den høyere påtalemyndighet evner å etterleve personvernlovgivningen.

Alle embetene har fylt ut og levert inn behandlingsprotokoll både etter personopplysningsloven og politiregisterloven.

Riksadvokatens personvernerklæring er lagt på vår hjemmeside, og informasjon om personvernombudet og dets oppgaver ligger på intranettsiden Riksportalen.

Kripos er behandlingsansvarlig for de fleste sentrale registrene, herunder Indicia og SSP, og er med det også ansvarlig for etterlevelse.

Personvernombudet i Den høyere påtalemyndighet deltar på faste møter med personvernrådgiverne i politi og særorgan for gjennomgang av aktuelle problemstillinger og erfaringsutveksling.

5 Vurdering av fremtidsutsikter

Den høyere påtalemyndighet skal gjennom sitt ansvar for straffesaksbehandlingen, ivareta borgernes rettsikkerhet og bidra til et trygt samfunn ved aktiv og effektiv kriminalitetsbekjempelse sammen med politiet. Det er flere faktorer som fremover kan påvirke etatens evne til å løse samfunnsopdraget.

Vedvarende og forsterkede utviklingstrekk ved samfunnet påvirker både politiets og påtalemyndighetens evne til å oppnå overordnede mål, slik som den sikkerhetspolitiske situasjonen, internasjonalisering og økonomisk utvikling og ulikhet. Ikke minst er den teknologiske utviklingen en sentral faktor. Utviklingen går i en rivende fart, og digitaliseringen av samfunnet gir kriminelle aktører nye arenaer og muligheter til å ramme både enkeltpersoner, bedrifter og sentrale samfunnsstrukturer. Økende tilgang til effektive metoder for blant annet omfattende svindeloperasjoner gjør denne type kriminalitet lønnsom og attraktiv. Ulike former for bedragerier ved bruk av en digital komponent øker kraftig, og er blitt den nye "hverdagskriminaliteten". Slik kriminalitet medfører betydelige kostnader for samfunnet, og er sammen med identitetstyverier det befolkningen er mest bekymret for å bli rammet av ved bruk av digitale tjenester.⁹ Det er derfor maktpåliggende at politiet og påtalemyndigheten evner å møte denne utviklingen på en måte som virker tillitsvekkende. Her utfordres etaten dels på kompetanse og dels på kapasitet, men også hva gjelder nasjonal koordinering og prioritering av innsatsen. Uavhengig av oppklaringsmuligheten, vil etterforskningsinnsats i enkeltsak kunne være avgjørende, blant annet vil bevissikring og informasjonsdeling være viktig i et forebyggingsperspektiv. Den høyere påtalemyndighet må fremover bidra med tydelige signaler om prioritering og forventning om nasjonal koordinering, slik at innsatsen samlet sett optimaliseres.

Teknologiutviklingen medfører imidlertid også nye muligheter i kriminalitetsbekjempelsen. Ulike verktøy og metoder, herunder KI, åpner for effektiv bevisinnhenting og bevissikring, samt effektive arbeidsprosesser, på en helt annen måte enn før. I en situasjon hvor særlig etterforskningskapasiteten er presset, er det sentralt at det tas i bruk slik teknologi. Påtalemyndigheten må for sin del øke kunnskapen og kompetansen på området, blant annet for å kunne formålsstyre etterforskningen på en effektiv og hensiktsmessig måte, og for å være i stand til å ivareta rollen som fagleder og legalitetskontrollør.

En særlig utfordring er utviklingen med kriminelle nettverk og gjengproblematikk. Det siste årets hendelser med blant annet gjengrelatert skyting i det offentlige rom, viser at frykten for "svenske tilstander" er velbegrunnet. Hele justissektoren må ta på alvor hvilken retning utviklingen går i. Dersom kriminelle nettverk får tilstrekkelig fotfeste i det norske samfunnet, vil det utgjøre en alvorlig trussel mot både reell og opplevd trygghet i befolkningen, og det vil i ytterste konsekvens true sentrale strukturer som er viktige i et demokratisk samfunn. Erfaring fra våre naboland viser at betydningen av den reaktive innsats ikke må undervurderes, og det er derfor bekymringsfullt at det rapporteres om lav etterforskningskapasitet. For Den høyere påtalemyndighets del, er det som fagleder og overordnet ansvarlig for

⁹ Politiets innbyggerundersøkelse 2023

straffesaksbehandlingen, et handlingsrom for økt innsats og involvering i politiets arbeid mot kriminelle nettverk. Statsadvokatene må fremover følge resultatutviklingen på feltet nøye, herunder hvilken prioritering sakene får når politiets ressurser vurderes samlet. Det er også potensial for økt grad av internasjonalt samarbeid på statsadvokatnivå, herunder erfaringsutveksling og koordinering av etterforskningsinnsatsen.

Det er synkende oppklaringsprosent for flere alvorlige, integritetskrenkende lovbrudd, slik som mishandling i nære relasjoner, voldtekt av barn, grov kroppskrenkelse og kroppsskade. Det er uklart hva som er årsakene til utviklingen. Riksadvokaten er imidlertid bekymret for at desentralisering av etterforskningskapasitet i praksis medfører manglende skjerming av ressurser og fravær av nødvendig spesialistkompetanse ved behandlingen av de alvorlige sakene, og at dette kan være en medvirkende årsak.

Utviklingstrekk som beskrevet over, tydeliggjør behovet for at Den høyere påtalemyndighet inntar en enda mer aktiv rolle i oppfølgingen av straffesaksbehandlingen i politiet. Som følge av økningen i den årlige bevilgningen til etaten, vil det med virkning fra inneværende år være handlingsrom for å gjøre nettopp det. Styrkingen vil legge grunnlag for å profesjonalisere og videreutvikle fagledelsen, herunder gjennom økt nasjonal styring og koordinering. Riksadvokaten har tro på at økt innsats fra Den høyere påtalemyndighet gjennom normering, resultatoppfølging, tilsyn og veiledning vil bidra til økt kvalitet og rettssikkerhet i straffesaksbehandlingen. Omsetningen av den budsjettmessige styrkingen til effektive tiltak i fagledelsen, vil være en meget høyt prioritert oppgave for Den høyere påtalemyndighet i 2024.

Det kan være krevende å koordinere de to styringslinjene på straffesaksfeltet på en måte som gjør at faglige autoritative føringer får reell gjennomslagskraft. Særlig påtalemyndigheten i politiet opplever nok tidvis en krevende situasjon ved sin oppgaveløsning som slik ansvarsforholdene er i dag, fordrer ulik oppfølging fra Den høyere påtalemyndighet og Politidirektoratet. Med økt innsats og involvering fra Den høyere påtalemyndighet i politiets straffesaksbehandling, er det viktigere enn noen gang med god samhandling, dialog og koordinering mellom Riksadvokatembetet og Politidirektoratet.

6 Årsregnskapet 2023

6.1 Ledelseskommmentar til årsregnskapet 2023

6.1.1 Formål

Riksadvokaten leder Den høyere påtalemyndighet både faglig og administrativt. Det vises for øvrig til punkt 2.1 for nærmere beskrivelse av virksomheten.

Den høyere påtalemyndighet er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap etter kontantprinsippet slik det fremgår av prinsippnoten til årsregnskapet. Dette regnskapet utgjør del 6 i årsrapporten.

6.1.2 Bekreftelse

Årsregnskapet er avgitt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 av 15. desember 2022 fra Finansdepartementet, og krav avgitt av Justis- og beredskapsdepartementet i instruks om økonomistyring. Riksadvokaten bekrefter at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

6.1.3 Vurderinger av vesentlige forhold

Den høyere påtalemyndighet ble tildelt en budsjetttramme på 355 896 000 kroner i 2023 eksklusive refusjoner, inklusive kompensasjon for lønnsoppgjøret, bevilgningsøkningen av 27. juni 2023 og overført mindreforbruk fra 2022, jf. note A. I tillegg mottok Den høyere påtalemyndighet en belastningsfullmakt fra Politidirektoratet for lønnsutgifter til en medarbeider i 2023 på 1 582 337 kroner på kap. 440 post 01. Den høyere påtalemyndighet benyttet hele fullmakten, jf. note B.

Den høyere påtalemyndighet hadde i 2023 et mindreforbruk på kap. 445 på 604 846 kroner. Dette er søkt overført til 2024. Det vises til note B. Mindreforbruket utgjør 0,17 prosent av samlet budsjettildeling, og er vesentlig lavere enn forventet. Dette skyldes særskilt to forhold, og som også forventes å være en utfordring de kommende årene:

1. Utgifter til pensjon ble om lag 5,8 millioner kroner høyere enn det Statens pensjonskasse ga som prognose til Den høyere påtalemyndighet. Dette beløpet inkluderer også utgifter til arbeidsgiveravgift.
2. Ekstraordinær arbeidsgiveravgift på lønnsutgifter over 750 000 kroner per ansatt førte til en ekstra utgift for Den høyere påtalemyndighet på om lag 3,6 millioner kroner.

Videre har vi i 2023 hatt andre større driftsutgifter. Dette gjelder blant annet konsulentbistand fra Politiets IT-enhet (PIT) på om lag 2,4 millioner kroner. Hovedtyngden gjelder driftsrelaterte

henvendelser til PITs kundeservice, men om lag 550 000 kroner ble benyttet til konsulentutgifter fra PIT knyttet til det administrative arkivsystemet Websak.

Det ble anskaffet arkivtjenester fra Stiftelsen Asta i forbindelse med digitalisering av Riksadvokatembetes administrative arkiv. Dette kostet om lag 885 000 kroner i 2023.

Den høyere påtalemyndighet brukte om lag 11 prosent av tildelingen på leiekostnader, vedlikehold og drift av egne lokaler i 2023. Vi legger til grunn at disse utgiftene vil være på om lag det samme nivået i årene fremover, men det er grunn til å peke på at utgiftene til leie av kontorer har økt betydelig de siste årene.

Det ble regnskapsført 355 291 154 kroner på kap. 445 post 01. Av dette utgjør lønn og sosiale utgifter 288 692 257 kroner (81,26 prosent) mot 263 416 744 kroner (82,41 prosent) i 2022, jf. note 2. Beløpssøkningen på 25 275 513 kroner skyldes lønnsøkningen blant ansatte i Den høyere påtalemyndighet, og økning i påløpt arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter, jf. note 2. Det ble regnskapsført 62 392 779 kroner i 2023 på andre driftsutgifter, mot 54 506 633 kroner i 2022, jf. note 3. Hovedforklaringen på denne økningen i 2023 sammenliknet med 2022, skyldes Riksadvokatembetets relokalisering.

Mellomværende med statskassen utgjorde - 30 790 422 kroner. Mellomværende skyldes i all hovedsak avsatt forskuddstrekk til 1. termin 2024 og pensjonspremieberegning til Statens pensjonskasse for 6. termin. Dette har forfall i 2024, jf. note 6.

6.1.4 Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og skal revidere årsregnskapet for Den høyere påtalemyndighet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert, men revisjonsberetningen forventes å foreligge innen 1. mai 2024.

6.2 Prinsippnote for årsregnskapet

Årsregnskapet for Den høyere påtalemyndighet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene").

Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av 15. desember 2022. Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- A. Regnskapet følger kalenderåret (ettårsprinsippet).
- B. Regnskapet skal inneholde alle utgifter og inntekter for regnskapsåret (fullstendighetsprinsippet)
- C. Regnskapet skal utarbeides i tråd med kontantprinsippet.
- D. Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp (bruttoprinsippet).

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

6.3 Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet.

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Den høyere påtalemyndighet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver konto (kap. 445 post 01 og kap. 3445 post 02). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Fra 1. januar 2015 ble nettoføringsordningen for merverdiavgift innført som en administrativ ordning innenfor statsforvaltningen. Utgiftskapittel 1633 post 01 viser bokført merverdiavgift i henhold til Finansdepartementets rundskriv R-116 av 27. mai 2023.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Det er mottatt en belastningsfullmakt for Den høyere påtalemyndighet i 2023. Mottatte belastningsfullmakter er ikke inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres til statsregnskapet fra virksomheten selv. Den mottatte fullmakten framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen. Den Høyere påtalemyndighet har mottatt en belastningsfullmakt på 1 582 337 kroner fra Politidirektoratet på kap. 440 post 01 i 2023.

6.4 Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Den høyere påtalemyndighet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Rapporten viser utgifter ført på etatens egen utgiftskapittel, jf. kap. 445.

Den høyere påtalemyndighet har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres, og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 6 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen, hvor den største andelen av mellomværende skyldes avsetning til pensjonsutgifter, beskrevet som annen kortsiktig gjeld.

Den høyere påtalemyndighet har rapportert netto 324 662 516 kroner til bevilgningsregnskapet for 2023.

6.5 Kort om budsjettet for de enkelte statsadvokatembetene

Oslo statsadvokatembeter har benyttet 99,77 prosent av de bevilgede midlene. Dette utgjorde om lag 91,7 millioner kroner. Mindreforbruket på 214 853 kroner skyldes i hovedsak vakanser ved embetet.

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter har benyttet 100,13 prosent av de bevilgede budsjettmidlene på 13,5 millioner kroner. Merforbruket på 17 258 kroner skyldes i hovedsak noe høyere overtidsutgifter enn forventet.

Vestfold og Telemark statsadvokatembeter benyttet 97,42 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 27,38 millioner kroner. Mindreforbruket på 706 088 kroner skyldes i hovedsak vakanser ved embetet.

Agder statsadvokatembeter benyttet 98,48 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 13 481 675 kroner. Mindreforbruket på 205 585 kroner skyldes i hovedsak endring i stillingsprosent for en kontoransatt, samt uttak av ulønnet ferie for nytilsatt embetsleder.

Rogaland statsadvokatembeter benyttet 94,94 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 23,06 millioner kroner. Det relativt høye mindreforbruket på 1 167 765 kroner skyldes i stor grad vakanser ved embetet. Andre årsaker til mindreforbruket er lavere reiseutgifter, herunder avlysning av planlagte kurs og seminarer.

Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter benyttet 96,6 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 25,75 millioner kroner. Embetet hadde ved årets slutt et mindreforbruk på 867 962 kroner. Hovedårsaken er refunderte lønnsutgifter, som følge av lengre sammenhengende sykdomsfravær i 2023.

Møre og Romsdal statsadvokatembeter benyttet 93,9 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 12,18 millioner kroner. Som følge av langtids sykdom ved embetet, har utgifter til lønnsutgifter vært vesentlig lavere enn budsjettert. Det har også ved embetet vært noe lavere reiseutgifter enn forventet. Embetet hadde et samlet mindreforbruk på 734 912 kroner i 2023.

Trøndelag statsadvokatembeter benyttet 96,3 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 17,22 millioner kroner. Embetet hadde et mindreforbruk på 635 503 kroner. Halvparten av mindreforbruket skyldes i hovedsak sentralisering av investeringer til nytt trådløst nettverk, samt reduserte felleskostnader og krediterte husleiekostnader.

Nordland statsadvokatembeter benyttet 101,65 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 13,42 millioner kroner. Embetet hadde et merforbruk på 221 554 kroner. Det ble i 2023 investert i nytt alarmanlegg i forbindelse med relokalisering av egne kontorlokaler. Det ble også inngått en avtale med Riksadvokatembetet om at investeringer i møblement og annet kontorinventar kunne gjennomføres i 2023.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter benyttet 97,4 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 13,63 millioner kroner. Embetet hadde et mindreforbruk på 348 798 kroner. Dette skyldes en kombinasjon av vakanser, mindre reisevirksomhet og utsatte investeringer i egne kontorlokaler.

Det nasjonale statsadvokatembetet benyttet 97,32 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 16,58 millioner kroner. Embetet hadde et mindreforbruk på 444 820 kroner. Dette skyldes flere langvarige sykefravær blant embetes ansatte.

Riksadvokatembetet benyttet 99,7 prosent av de tildelte budsjettmidlene. Dette utgjorde 71,9 millioner kroner i 2023. Embetet endte med et mindreforbruk på 213 073 kroner. Embetet har utgiftsført lavere konsulentutgifter i forbindelse med innflytting til nye lokaler enn forventet.

Riksadvokaten benyttet 91,9 prosent av de tildelte budsjettmidlene på 2,74 millioner kroner. Årsaken til mindreforbruket på 223 218 kroner var lavere utgifter til reiser og representasjon.

6.6 Sentrale avsetninger i 2023

6.6.1 IKT-relaterte utgifter

Driftsutgifter til PIT ble i 2023 over 600 000 kroner høyere enn forventet. Bakgrunnen for dette er en økning i lisenskostnader og antall henvendelser på bakgrunn av IT-relaterte problemer for sluttbrukere i Den høyere påtalemyndighet.

Den høyere påtalemyndighet investerte i oppgraderte wifi-anlegg for syv statsadvokatembeter i 2023 fordi det ble funnet behov for et sikrere internett med høyere sikkerhetsgrad for virksomhetens ansatte.

Riksadvokatembetet har installert Nasjonalt begrenset nett for sikker kommunikasjon, og det påløper årlige utgifter til dette.

Det abonneres på Rettsdata, Lovdata, Juridika og Karnow til alle ledere ved Riksadvokatembetet og alle statsadvokatene. Utgiftene til dette var på 1,7 millioner kroner i 2023.

Den høyere påtalemyndighet er fullservicekunde for lønns- og regnskapstjenester hos Direktoratet for Økonomistyring (DFØ). Det ble belastet 302 851 kroner i 2023, hvor hoveddelen skyldes brukerlisenser.

Riksadvokatembetet inngikk en ny avtale i 2023 om nyhetsvarsling som videreformidles til alle embetene. Kostnaden for dette ble 150 000 kroner.

6.6.2 Felles kompetansetiltak

Det ble arrangert et felles møte for alle statsadvokatene i juni 2023, og kostnaden for arrangementet ble 1,18 millioner kroner.

Etterutdanningsrådets utgifter ble 472 499 kroner i 2023. Det ble blant annet arrangert et kurs i retorikk for statsadvokatene.

6.6.3 Diverse felles avsetninger

Regningen for yrkesskadeforsikring betales av sentral avsetning.

Kunngjøring av alle statsadvokatembeter betales av sentral avsetning. I 2023 var det satt av 250 000 kroner til dette, men det ble kun regnskapsført 87 806 kroner.

Oslo, 15. mars 2024

Jørn S. Maurud

Virksomhet: Den høyere påtalemyndighet

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2023

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2023	Merutgift (-) og mindreutgift
0445	Den høyere påtalemyndighet	01	Driftsutgifter	A,B	355 896 000	355 291 154	604 846
0440	Politiet	01	Driftsutgifter	B	0	1 584 485	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter		0	5 618 446	

Sum utgiftsført					355 896 000	362 494 085	
------------------------	--	--	--	--	--------------------	--------------------	--

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2023	Merinntekt og mindreinntekt(-)
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter	0	329 923	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Motkonto AGA	0	37 501 646	

Sum inntektsført					0	37 831 569	
-------------------------	--	--	--	--	----------	-------------------	--

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						324 662 516	
---	--	--	--	--	--	--------------------	--

Kapitalkontoer		Samlet tildeling	Regnskap 2023
60056801	Norges Bank KK /innbetalinger		5 960 133
60056802	Norges Bank KK/utbetalinger		-320 965 759
704460	Endring i mellomværende med statskassen		-9 656 891

Sum rapportert			0
-----------------------	--	--	----------

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2023	2022	Endring
704460	Mellomværende med statskassen	-30 790 422	-21 133 531	-9 656 891

Virksomhet: Den høyere påtalemyndighet

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0445 01		317 319 000	317 319 000
0445 01	16 121 000		16 121 000
0445 01		11 633 000	11 633 000
0445 01		10 823 000	10 823 000
Samlet			355 896 000

Virksomhet: Den høyere påtalemyndighet

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0445 01		604 846		604 846				604 846	17 794 800	604 846

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter:

Den høyere påtalemyndighet har fra Politidirektoratet (POD) mottatt belastningsfullmakt for kapittel 0440, post 01, med referanse 20/147149-8 pålydende kr 1 582 337, vedrørende overføring av arbeidsgiveransvar for en seniorrådgiver, inkludert lønnsutgifter. Virksomheten har benyttet hele belastningsfullmakten.

Mulig overførbart beløp:

Virksomhetens ubrukte bevilgning på kapittel 0445, post 01, beløper seg til **kr 604 846** i 2023. Dette bes overført til neste budsjettår, da det er innenfor grensen for maksimalt mulig overførbart beløp.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2023

	Note	2023	2022
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer		0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		0	0
Salgs- og leieinntekter		0	0
Andre inntekter	1	42 469	74 998
Sum inntekter fra drift		42 469	74 998
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	288 692 257	263 416 744
Andre utbetalinger til drift	3	62 392 779	54 506 633
Sum utbetalinger til drift		351 085 037	317 923 377
Netto rapporterte driftsutgifter		351 042 567	317 848 379
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter		0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	4	5 829 706	1 919 997
Utbetaling til kjøp av aksjer		0	0
Utbetaling av finansutgifter	5	3 365	6 496
Sum investerings- og finansutgifter		5 833 071	1 926 493
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		5 833 071	1 926 493
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		329 923	263 805
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		37 501 646	31 407 113
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		5 618 446	3 953 588
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-32 213 123	-27 717 330
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		324 662 516	292 057 542
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld			
		2023	2022
Fordringer på ansatte		66 609	11 620
Kontanter		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk		-12 918 751	-11 630 404
Skyldige offentlige avgifter		0	0
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-17 943 748	-9 525 610
Mottatte forskuddsbetalinger		0	0
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m)		5 468	10 863
Differanser på bank og uidentifiserte inntekter		0	0
Sum mellomværende med statskassen	6	-30 790 422	-21 133 531

Virksomhet: Den høyere påtalemyndighet

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt	42 469	74 998
Sum andre innbetalinger	42 469	74 998
Sum innbetalinger fra drift	42 469	74 998

Nærmere om driftsrelatert inntekt

Den høyere påtalemyndighet har i 2023 mottatt kr 42 469, i stor grad tilknyttet frikjøp av ansattes sluttbrukerutstyr. Det er også solgt enkelte kontormøbler ifm. relokalisering av Riksadvokatembetet og et statsadvokatembete.

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2023	31.12.2022
Lønn	217 199 917	208 126 415
Arbeidsgiveravgift*	37 501 646	31 407 113
Pensjonsutgifter**	35 471 762	26 451 688
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-4 516 521	-4 878 345
Andre ytelser***	3 035 455	2 309 873
Sum utbetalinger til lønn	288 692 257	263 416 744

Antall utførte årsverk:

189**193**

* Fra januar 2023 skulle alle arbeidsgivere beregne ekstra arbeidsgiveravgift på samlede lønnsytelser som overgikk kr 750 000. Den høyere påtalemyndighet består i stor grad av utnevnte embetsverk, hvor gjennomsnittlige lønnsytelser ligger vesentlig høyere enn utslagspunktet for ekstra arbeidsgiveravgift. Dette medførte at DHP i 2023 fikk en ekstraordinær teknisk utgiftsøkning på **kr 3 587 516**.

** Premiesatsen for arbeidsgiverandelen utgjorde i 2023 14,5 prosent (arbeidsgiverandel av pensjonspremie/pensjonsgrunnlaget i 2023 rapportert til SPK). Avsetningssatsen er basert på premieprognose fra SPK datert 25.5.2022, samt oppdatert premieprognose av 9. juni 2023. I denne prognosen er det benyttet lik lønnsvekst for alle ansatte fremfor individuell lønnsvekst. På bakgrunn av dette, ble det avsatt **kr 30 339 431** til arbeidsgiverandel i pensjon for 2023.

Ved den høyere påtalemyndighet er de fleste ansatte underlagt hovetariffavtalen mellom staten og Akademikerne/Unio pr. 1. mai 2023, som medfører at individuell lønnsvekst ved de lokale forhandlinger er gjeldende for majoriteten av våre arbeidstakere. Ved Den høyere påtalemyndighet er det også en stor andel medarbeiderne født i 1962 og tidligere. Det medfører at individuell premiesats øker i større grad ved lønnsvekst, enn for ansatte født i 1963 og senere. Kombinasjonen av personlig lønnsvekst over SPKs anslag, og arbeidstakernes alder og ansiennitet, samt utvikling av folketrygdens grunnbeløp, medførte at virksomhetens pensjonsutgifter, inkl. medlemsandel og arbeidsgiveravgift ble **kr 5 830 327** høyere enn avsatt. Forfallsdato faktura for 6. termin var 17. januar 2024, men ble resultatført budsjettåret 2023 i tråd med FIN rundskriv R-118.

For regnskapsåret 2022 utgjorde premiesatsen 14,2 prosent.

*** Økningen i utbetalinger til andre ytelser skyldes i hovedsak at Riksadvokatembetet relokaliserte i 2023 til et lokale som tilbyr bedriftskantine, dog betales det ikke kantineutgifter utover rent driftstilskudd.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2023	31.12.2022
Husleie	25 960 953	24 057 118
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	485 286	406 021
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler*	12 242 101	7 720 065
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	44 810	34 022
Mindre utstyrsanskaffelser	343 473	732 357
Leie av maskiner, inventar og lignende	3 619 958	2 277 353
Kjøp av konsulent tjenester	5 710 338	4 625 782
Kjøp av andre fremmede tjenester	1 863 113	2 145 990
Reiser og diett	6 183 685	6 576 329
Øvrige driftsutgifter	5 939 064	5 931 595
Sum andre utbetalinger til drift	62 392 779	54 506 633

* Utgifter til felleskostnader leide lokaler økte med 1 110 090 sammenlignet med 2022. Dette skyldes i hovedsak at Riksadvokatembetet betalte felleskostnader for 2 lokasjoner i 2023. Videre skyldes noe av økningen generell prisstigning

* Utgifter til alarmanlegg for Riksadvokatembetet utgjorde i overkant av 1,5 millioner av samlede utgifter. Dette skyldes relokalisering og påfølgende anskaffelsesbehov.

* Utgifter til annen kostnad lokaler var rundt 1,4 millioner høyere enn i 2022. Dette skyldes i hovedsak sikkerhetsmessige ombygninger i Riksadvokatembetets nye lokaler, som følge av oppdatert sikkerhetslovgivning. Det forventes at denne utgiften reduseres i 2024

Note 4 Utbetaling til investeringer

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	1 480 805	1 030 953
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	175 147	123 300
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende*	4 173 754	765 744
Sum utbetaling til investeringer	5 829 706	1 919 997

* Investeringer i inventar utgjør ca. 2,4 millioner tilknyttet nye kontormøbler ifm relokalisering av 3 embeter, inkludert Riksadvokatembetet

Ca. 1,8 millioner utgjør investeringer i Pcer, servere og andre IKT investeringer tilknyttet relokalisering tilknyttet 3 statsadvokatembeter, samt sikkerhetsoppgradering av 7 statsadvokatembeters trådløse kontornettverk

Virksomhet: Den høyere påtalemyndighet

Note 5 Finansutgifter

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	3 322	6 496
Valutatap	43	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	3 365	6 496

Virksomhet: Den høyere påtalemyndighet

Note 6 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2023	31.12.2023	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	66 609	66 609	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>66 609</i>	<i>66 609</i>	<i>0</i>
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-19 446 667	0	-19 446 667
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-12 918 751	-12 918 751	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld*	5 468	-17 938 280	17 943 748
<i>Sum</i>	<i>-32 359 950</i>	<i>-30 857 031</i>	<i>-1 502 919</i>
Sum	-32 293 341	-30 790 422	-1 502 919

* Pensjonspremien for 6. termin 2023 ble fakturert i desember 2023, med betalingsfrist januar 2024. Den høyere påtalemyndighet har valgt å resultatføre denne utgiften i desember 2023 for å gi et mer korrekt bilde av virksomhetens utgifter, i tråd med Finansdepartementets rundskriv R-118 av 15. november 2021.

Riksrevisjonen

RIKSADVOKATEN

Org. Nr.: 971524758

Riksrevisjonens beretning

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert årsregnskapsoppstillingene for Riksadvokaten for regnskapsåret 1. januar - 31. desember 2023. Årsregnskapsoppstillingene består av oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og noter, herunder sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 324 662 516 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening

- oppfyller årsregnskapsoppstillingene gjeldende krav, og
- gir årsregnskapsoppstillingene med noter et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2023 og kapitalposter per 31. desember 2023, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til lov, instruks og disse standardene er beskrevet nedenfor under Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjonen. Vi er uavhengige av virksomheten i samsvar med kravene i lov og instruks om Riksrevisjonen og ISSAI 130 Code of Ethics utstedt av International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon i årsrapporten. Øvrig informasjon består av ledelseskomentarene (i del VI) og annen øvrig informasjon (del I–V) i årsrapporten. Riksrevisjonens konklusjon ovenfor om årsregnskapsoppstillingene dekker ikke informasjonen i øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er det vår oppgave å lese øvrig informasjon i årsrapporten. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapsoppstillingene og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapsoppstillingene, eller hvorvidt den øvrige informasjonen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom den øvrige informasjonen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at den øvrige informasjonen i årsrapporten:

- er konsistent med årsregnskapsoppstillingene og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regelverk

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig intern kontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapsoppstillingene

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapsoppstillingene som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapsoppstillingene.

Som del av en revisjon i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapsoppstillingene, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av intern kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapsoppstillingene får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapsoppstillingene, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapsoppstillingene gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom revisjonen. Vi informerer overordnede departementet om funn og svakheter.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000 for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapsoppstillingene som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo, 22.04.2024

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Kari Haugen
avdelingsdirektør

Beretningen er godkjent og ekspedert digitalt.